

**UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI
PRÍRODOVEDECKÁ FAKULTA**

**ŽIVOTNÉ OSUDY ANNY KARENINOVEJ A EMMY BOVARYOVEJ NA
POZADÍ SPOLOČENSKEJ DOBY 19. STOROČIA**

bakalárska práca

e9386ab5-6260-4397-a19a-286129a9f5ff

2024

Zuzana Hrčková

UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI
PRÍRODOVEDECKÁ FAKULTA

ŽIVOTNÉ OSUDY ANNY KARENINOVEJ A EMMY BOVARYOVEJ NA
POZADÍ SPOLOČENSKEJ DOBY 19. STOROČIA

bakalárska práca

e9386ab5-6260-4397-a19a-286129a9f5ff

Študijný program: učiteľstvo biológie a učiteľstvo slovenského jazyka a literatúry

Študijný odbor: učiteľstvo a pedagogické vedy

Školiace pracovisko: Katedra biológie a enviromentálnych štúdií

Vedúci bakalárskej práce: Mgr. Anton Repoň, PhD.

Banská Bystrica, 2024

Zuzana Hrčková

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne, pod odborným vedením Mgr. Antona Repoňa, PhD., na základe použitej literatúry uvedenej v zozname bibliografických odkazov v závere bakalárskej práce.

Banská Bystrica, 2024

.....

Podpis

Pod'akovanie

Moje pod'akovanie patri vedúcemu bakalárskej práce Mgr. Antonovi Repoňovi, PhD. za cenné pripomienky, rady a odborné vedenie pri vypracovaní bakalárskej práce.

ABSTRAKT

Hrčková, Zuzana: Životné osudy Anny Kareninovej a Emmy Bovaryovej na pozadí spoločenskej doby 19. storočia [Bakalárska práca]. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Prírodovedecká fakulta, Katedra biológie a enviromentálnych štúdií. Vedúci bakalárskej práce: Mgr. Anton Repoň, PhD. Banská Bystrica: FPV UMB 2024.

Bakalárska práca poskytuje analýzu a komparáciu románov Anna Kareninová od Leva Nikolajeviča Tolstého a Pani Bovaryová od Gustava Flauberta. Zameriavame sa na charakteristiku a životné osudy hlavných protagonistiek, ktoré patrili do spoločenskej doby 19. storočia, v Rusku a vo Francúzsku.

Táto práca je taktiež systematickým zhrnutím literárneho obdobia 19. storočia. V období rozkvetu realizmu, vo svetovej literatúre 19. storočia, pôsobili dvaja najvýznamnejší spisovatelia, ktorí dodnes zaujímajú miesto medzi svetovými klasikmi, Lev Nikolajevič Tolstoj a Gustave Flaubert. Cieľom bakalárskej práce je priblížiť literatúru 19. storočia a spoločenské dianie v tej dobe, oboznámiť sa so životom a tvorbou oboch autorov diel, vyzdvihnúť hodnotu týchto dvoch románov a porovnať psychológiu a osudy hlavných ženských protagonistiek Anny a Emmy.

Kľúčové slová: Anna Kareninová, Emma Bovaryová, Pani Bovaryová, Lev Nikolajevič Tolstoj, Gustave Flaubert, literatúra 19. storočia, spoločnosť

ABSTRACT

Hrčková, Zuzana: The Life Stories of Anna Karenina and Emma Bovary Against the Background of 19th Century Society [Bachelor's Thesis]. Matej Bel University in Banská Bystrica, Faculty of Natural Sciences, Department of Biology and Environmental Studies. Supervisor: Mgr. Anton Repoň, PhD. Banská Bystrica: FPV UMB 2024.

This bachelor's thesis provides an analysis and comparison of the novels Anna Karenina by Lev Nikolayevich Tolstoy and Madame Bovary by Gustave Flaubert. It focuses on the characterization and life stories of the main protagonists, who belonged to the society of the 19th century in Russia and France.

This work also offers a systematic summary of the literary period of the 19th century. During the flourishing era of realism in world literature, two of the most significant writers who remain prominent among world classics today, Lev Nikolayevich Tolstoy and Gustave Flaubert, were active. The aim of the bachelor's thesis is to present the literature and societal events of the 19th century, to acquaint with the life and works of both authors, to highlight the value of these two novels, and to compare the psychology and fates of the main female protagonists, Anna and Emma.

Keywords: Anna Karenina, Emma Bovary, Madame Bovary, Lev Nikolayevich Tolstoy, Gustave Flaubert, 19th century literature, society

OBSAH

ÚVOD	8
1 LITERATÚRA 19. STOROČIA	9
1.1 Realizmus v európskej literatúre	12
1.2 Francúzsky realizmus	13
1.3 Ruský realizmus	15
2 ŽIVOT A DIELO LEVA NIKOLAJEVIČA TOLSTÉHO	17
3 ŽIVOT A DIELO GUSTAVA FLAUBERTA	20
4 ROMÁN	23
5 TOLSTÉHO ANNA KARENINOVÁ	28
5.1 Dej a interpretácia	29
5.2 Základné stavebné prvky	32
5.3 Charakteristika Anny Kareninovej	34
5.4 Spoločnosť	36
6 FLAUBERTOVA PANI BOVARYOVÁ	39
6.1 Dej a interpretácia	40
6.2 Základné stavebné prvky	41
6.3 Charakteristika Emmy Bovaryovej	42
6.4 Spoločnosť	45
7 KOMPARÁCIA DIEL	47
7.1 Sociálne a ekonomické podmienky	48
7.2 Portrét manžela a motív samovraždy	49
ZÁVER	50
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	53

ÚVOD

Prvá kapitola bakalárskej práce približuje literatúru 19. storočia, literárne prúdy, ktoré charakterizovali toto literárne obdobie a taktiež výrazné spoločenské, politické a kultúrne zmeny, ktoré nastali. Analyzujeme nami skúmané obdobie, ktoré bolo jedno z najdôležitejších období v histórii Ruska, éru významných reforiem vykonávaných ruskými cármí v rôznych sférach. Ku koncu tejto kapitoly poukazujeme na rozdiely medzi západnou Európou a Ruskom v 19. storočí, ktoré boli ovplyvnené politickými, spoločenskými a ekonomickými faktormi. Pokračujeme charakteristikou jedného z najvýznamnejších literárnych hnutí tohto obdobia, a to realizmom. Ten následne rozoberieme v literatúre európskej, francúzskej a napokon ruskej.

V druhej a tretej kapitole predstavíme život a dielo významných autorov ruského a francúzskeho realizmu, Leva Nikolajeviča Tolstého a Gustava Flauberta. Predstavíme ich spisovateľskú tvorbu a životnú cestu od narodenia až po smrť.

Štvrtá kapitola nám poskytne prehľadnú analýzu románu. Od jeho vzniku, cez vývoj, klasifikáciu a triedenie, sa dostaneme až k zásadným žánrovým formám, tematickým cyklom, aj vyvrcholeniu románu v období realizmu. Ku koncu kapitoly sa zameriame hlavne na žáner spoločenského a sociálno-psychologického románu, ktorých prvky zahŕňajú aj ďalej analyzované románové diela Anna Kareninová a Emma Bovaryová.

Piata a šiesta kapitola poskytne prehľadnú analýzu diel Anna Kareninová a Pani Bovaryová. Predstavíme si inšpirácie autorov pre tieto diela, interpretáciu a dej, Žánre, témy a motívy, charakteristiky hlavných protagonistiek po charakterovej a vizuálnej stránke a v poslednom rade sa oboznámime s vplyvom spoločnosti na ich tragické životné osudy.

Cieľom siedmej kapitoly bude porovnanie životných osudov hlavných protagonistiek, porovnanie formy románov, sociálnych a ekonomických podmienok, portrét manželov a motív samovraždy. Opíšeme ako na hlavné postavy z románov pôsobil spoločenský tlak a robil ich obeťami spoločnosti. V oboch románoch nazeráme na spoločenské pozadie devätnásteho storočia a miesto žien v ňom.

1 LITERATÚRA 19. STOROČIA

Literatúra 19. storočia bola obdobím rozsiahlych a rozmanitých literárnych prúdov a hnutí. Bola to doba intenzívnych kultúrnych a spoločenských zmien, ktoré ovplyvnili literatúru v mnohých krajinách po celom svete (Hunt, 2005).

Pre malé stredoeurópske národy predstavovala literatúra v tomto období dôležitý, aj keď občas obmedzený priestor na prejav a zároveň na kultiváciu národnej identity. Pre západoeurópsku kultúru sa literatúra stala súčasťou procesov sebaopisu a seba pozorovania, ktoré charakterizovali toto časové obdobie. Napokon, bolo to časové obdobie spoločenského románu, historizmu, ale aj zrodu sociológie, a tieto tendencie sa plne rozvinuli v literárnom realizme.

Realistický román, ktorý sa snaží zachytiť “skutočný život”, ho jednoducho názorne nenapodobňuje, ale skúma sociálne a psychologické aspekty, ktoré v ňom pôsobia. Aj keď v literatúre 19. storočia nachádzame panoramatický obraz dobovej spoločnosti a jej noriem, nejedná sa o priamy a bezprostredný pohľad na ňu (Taraneková, 2021).

Niektoré z hlavných charakteristík tohto obdobia zahŕňujú literárne prúdy ako: romantizmus, realizmus a naturalizmus. Romantický literárny prúd sa v 19. storočí stal veľmi vplyvným. Romantickí spisovatelia zdôrazňovali individualizmus, slobodu, fantáziu, emocionálny prejav, a ich diela často zachytávali silné emócie, túžby a prírodné prostredie. Medzi významných predstaviteľov romantizmu patrili Alexander Sergejevič Puškin, Michail Jurievič Lermontov, Vasilij Andrejevič Žukovskij, William Wordsworth, Johann Wolfgang von Goethe a Edgar Allan Poe.

Realistická literatúra sa sústredila na zobrazenie skutočného života a skúmanie sociálnych problémov a psychológie postáv. Realistickí spisovatelia sa snažili zachytiť reálny svet s detailnou presnosťou a pravdivosťou. Ich diela často odzrkadľovali sociálne nerovnosti, triedne rozdiely a každodenné problémy. Medzi významných realistických spisovateľov patrili Honoré de Balzac, Gustave Flaubert, Charles Dickens, Fjodor Michajlovič Dostojevskij, Lev Nikolajevič Tolstoj a Émile Zola.

Naturalizmus bol výrazne ovplyvnený realizmom, ale zdôrazňoval ešte väčší dôraz na determinizmus a dedičné faktory ovplyvňujúce ľudské správanie. Naturalistickí spisovatelia často ukazovali tvrdú realitu života v chudobných a nevýhodných prostrediach, a ich diela sa snažili zachytiť ľudskú prirodzenosť a reakcie

na vonkajšie vplyvy. Medzi významných naturalistických spisovateľov patrili Maxim Gorkij, Leonid Nikolajvič Andrejev, Anton Pavlovič Čechov, Émile Zola, Thomas Hardy a Theodore Dreiser.

Tieto literárne prúdy prenikali do rôznych kultúrnych kontextov a mali významný vplyv na ďalší vývoj literatúry. Ich diela dodnes zostávajú dôležitou súčasťou literárnej kanonizácie a ponúkajú pohľad do spoločnosti a ľudskej povahy v 19. storočí (Hunt, 2005).

V 19. storočí nastali v Európe vo svete výrazné spoločenské, politické a kultúrne zmeny. Toto obdobie sa vyznačovalo industrializáciou, kolonializmom, nacionalizmom a revolučnými udalosťami. Literatúra a umenie odzrkadlili tieto zmeny a prispeli k formovaniu duchovného a intelektuálneho kontextu doby.

Industrializácia zmenila spôsob života pre mnohých, pretože ekonomika sa presunula z poľnohospodárstva na priemysel. To viedlo k rozvoju miest a vzniku nových sociálnych vrstiev.

Kolonializmus ovplyvnil politickú mapu sveta a formoval interakcie medzi rôznymi kultúrami. Taktiež vzbudil otázky týkajúce sa etiky a morálky v súvislosti s nadobudnutím a správou kolónií.

Nacionalizmus sa stal silnejším v reakcii na politické a sociálne zmeny, čo viedlo k vzniku nových národných štátov a hnutí za nezávislosť.

Revolučné udalosti, ako napríklad Francúzska revolúcia a revolúcie v roku 1848, vyjadrovali túžbu po politických a sociálnych reformách. Taktiež sa táto doba vyznačovala hierarchickou štruktúrou. Väčšina spoločností v 19. storočí bola založená na hierarchických princípoch, kde existovali jasné sociálne triedy a rozdiely. Aristokracia a buržoázia zaujímali dominantné postavenie, zatiaľ čo pracujúca trieda mala obmedzené možnosti a často žila v biede (Hobsbawm, 1962).

Koniec 18. a začiatok 19. storočia je jedným z najdôležitejších období v histórii Ruska, érou významných reforiem vykonávaných ruskými cármami v rôznych sférach: vojenskej, poľnohospodárskej a vzdelávacej. Toto bolo obdobie panovania cárovnej Kataríny II. (1762 - 1796), cára Pavla I. (1796 - 1801) a cára Alexandra I. (1801-1825). Špeciálna pozornosť by mala byť venovaná transformácii v oblasti vedy a vzdelania v Rusku. Počas tohto obdobia bol problém verejného vzdelávania jedným z najdôležitejších štátnych problémov: bolo veľmi málo vzdelaných ľudí, ktorí by vedeli čítať a písať, a vidiecka populácia zostávala takmer úplne negramotná. Osvietenie ľudu bolo považované progresívnou časťou spoločnosti za mechanizmus ekonomického rastu,

kultúrnej premeny a dosiahnutia jednoty národa. Spoločnosť tohto obdobia vyslovila názory o potrebe aktualizácie systému vzdelávania, jeho obsahu, zlepšenia kvality výučby a zvýšenia počtu gramotných ľudí v mestách aj na dedinách. Popularizácia verejného vzdelávania sa stala jedným z hlavných úloh pre ruských cárov koncom 18. storočia a začiatku 19. storočia. Toto obdobie histórie je charakterizované rozšírením siete verejných škôl v Rusku, na organizáciu škôl a univerzít, rozvojom sekulárneho vzdelania a výchovov chlapcov a dievčat. (Rumyantseva, 2018)

Na začiatku 19. storočia sa Rusko dostáva pod vplyv liberalizácie spoločenských pomerov. Tieto spoločenské pomery mali byť podporené celým radom reforiem a právnych úprav, smerujúcich v konečnej podobe až k snahám o konštitučnú monarchiu.

V roku 1801 sa stal ruským panovníkom cár Alexander I., ktorý bol zástancom takejto politiky. Mladý a vzdelaný panovník bral liberalizáciu a reformy vážne v prvých rokoch svojej vlády. Medzi jeho opatrenia patrilo zrušenie obmedzení na dovoz a vývoz tovarov do Ruska, uvoľnenie cestovania občanov do zahraničia aj zahraničných návštevníkov do Ruska, zrušenie telesných trestov, povolenie slobodnej tlače a dovozu cudzej literatúry. Rusko sa tak stalo miestom experimentovania s novými nápadmi vytvárajúcimi modernú európsku legislatívu s dôrazom na ústavné zmeny v rôznych oblastiach spoločenského života. Cár Alexander I. a jeho spolupracovníci v reformnom hnutí však ešte nevedeli, akým smerom sa vyvíjala Európa. Po napoleonských vojnách, založení Svätej Aliancie a revolučných pohyboch, ktoré vystrašili európskych monarchov, tento proces výrazne spomalil.

Gróf Michail Michajlovič Speranský sa stal jedným z významných predstaviteľov a organizátorov zmien v ruskej spoločnosti na začiatku 19. storočia. Videl cestu k reformám v postupnom zdokonaľovaní všetkých aspektov spoločenského života za aktívnej účasti štátnej moci. Veril, že postupným vývojom bude možné prekonať rozpory medzi nevyhnutnosťou zmien v spoločenskom usporiadaní a nedostatkom zodpovedajúceho myslenia ľudí. Zdôrazňoval princíp zákonnosti a rozdelenie moci do troch vetiev – zákonodarnej, výkonnej a súdnej. Jeho život a reformná činnosť boli predmetom dôkladnej analýzy v ruských historických prácach.

Pod európsky rozmer reformného hnutia v Rusku sa však veľmi výraznou mierou podpísal Michal Baluďanský (1779–1847), ktorý pochádzal zo Zemplína na Slovensku. Bol tvorcom mnohých zákonov, ktoré v Rusku priniesli výrazné zmeny smerujúce k liberalizácii a demokratizácii. Stal sa prvým rektorom petrohradskej univerzity, organizoval ruské hospodárstvo a získal autoritu v oblasti ruského

zákonodarstva. Jeho význam v ruskej spoločnosti bol vysoko oceňovaný, považovali ho za výnimočného štátnika, ktorý zohral dôležitú úlohu v histórii ruskej vzdelanosti (Daniš, 2012).

Rozdiely medzi západnou Európou a Ruskom v 19. storočí boli veľmi zreteľné a ovplyvnené politickými, spoločenskými a ekonomickými faktormi. Západná Európa, ako napríklad Veľká Británia, Francúzsko a Nemecko, smerovala k demokratickým alebo konštitučným monarchiám. Na druhej strane, Rusko bolo v tom čase absolútnou monarchiou, kde bola moc sústredená v rukách cára.

Spoločenská štruktúra západnej Európy sa postupne industrializovala, čo viedlo k vzniku novej mestskej strednej triedy a významným zmenám v sociálnom usporiadaní. Naopak, väčšina ruskej populácie zostávala na vidieku a bola závislá od panovníka a šľachty.

Hospodárstvo západnej Európy sa intenzívne industrializovalo v 19. storočí, čo prinieslo ekonomický rast a urbanizáciu. Naproti tomu, Rusko sa industrializovalo neskôr a jeho hospodárstvo zostalo prevažne založené na poľnohospodárstve.

V oblasti kultúry a vzdelania mala západná Európa rozvinutý kultúrny a vzdelaný život, s významnými umelcami, spisovateľmi a vedcami. Rusko prežívalo svoje vlastné kultúrne prebudenie, ovplyvnené západnou Európou, ale s vlastnými osobitosťami (Hobsbawm, 1962).

1.1 Realizmus v európskej literatúre

Realizmus v európskej literatúre bol významným literárnym hnutím, ktoré prevládalo v 19. storočí. Jeho hlavným zámerom bolo zachytiť skutočnosť a život tak, ako sa odohrávajú v bežnom ľudskom prostredí. Na rozdiel od predchádzajúcich literárnych prúdov, ktoré často zdôrazňovali fantastické, imaginatívne alebo sentimentálne prvky, realizmus sa zameriaval na presné opisy každodenného života, spoločenských problémov, morálky a charakterov.

Realistickí spisovatelia vynikali svojou dôkladnou pozorovateľnosťou a detailnosťou. Často vykresľovali rôzne sociálne triedy a skúmali ich vzájomné vzťahy. Ich postavy boli často zobrazené ako reálne, s dobrými aj zlými vlastnosťami, a ich konanie bolo motivované psychologickými faktormi a sociálnym prostredím (Greenblatt, 2012).

V skúmaní realizmu v európskej literatúre sa jedným z autorov, ktorý zohral významnú úlohu, je Georg Lukács, maďarský filozof, kritik a literárny teoretik. Jeho dielo *Teória románu* je jedným z kľúčových textov pri analýze realizmu v literatúre. Lukács vo svojich prácach podrobne skúmal spoločenskú funkciu literatúry a jej schopnosť odzrkadliť a interpretovať realitu.

Podľa Lukácsa je realizmus literárny štýl, ktorý sa sústreďuje na zobrazenie skutočnosti z hľadiska sociálnej štruktúry a historického kontextu. Realistická literatúra sa snaží zachytiť objektívne charakteristiky spoločnosti a sociálnych tried, a to aj prostredníctvom zobrazovania individuálnych osudov postáv. Lukács tvrdil, že realizmus je schopný odhaliť hlbšie sociálne a psychologické dimenzie ľudskej existencie.

Okrem Lukácsa prispeli k štúdiu realizmu v európskej literatúre aj ďalší teoretici, ako napríklad Erich Auerbach, Lucien Goldmann a Raymond Williams, ktorí sa venovali analýze realizmu z rôznych perspektív, vrátane historickej, sociologickej a psychologicko-literárnej (Lukács, 1974).

1.2 Francúzsky realizmus

V 19. storočí prechádzajú Francúzskom tri mocné literárne prúdy: romantizmus, realizmus a symbolizmus. Z týchto prúdov vznikli tri školy, trojaké chápania umenia, pričom každé z nich zodpovedá v oveľa širšom zmysle originálnemu pohľadu na človeka a svet. Je celkom nemožné určiť ich presné dáta, ale v hrubých rysoch nasledovali jeden po druhom: romantizmus triumfoval po obnove a počas júlových monarchií, realizmus počas druhého cisárstva a symbolizmus počas tretej republiky, ale v skutočnosti dochádzalo k vzájomne plodným výmenným procesom.

Realizmus vznikol z romantizmu, ale rýchlo sa proti nemu postavil. Už romantizmus sa hlásil k skutočnosti. „Príroda!“ volal Victor Hugo, „príroda a pravda!“. Avšak záujem o sen, o tajomstvo, fantastiku a poblúznenie sa s týmto programom dosť zle spájal. Romantický idealizmus niekedy z estetických a citových dôvodov skresľoval skutočnosť. To vysvetľuje realistickú reakciu. Nová škola sa zaujímala o pozitivizmus a scientizmus, hlásala úctu k materiálnym faktom, študovala človeka podľa jeho správania v jeho prostredí, vo svetle spoločenských a fyziologických teórií, a prejavovala nedôveru voči snu, imaginácii a metafyzike.

Vyvolenou doménou realizmu je román, ktorý zažil v 19. storočí mimoriadne rozmach. Balzac ho chápal ako „históriu mravov“ a zakotvil ho pevne v materiálnej skutočnosti. Dlhú dobu mu bolo vyčítané, že uviedol román „do jedálne“ a že je vulgárny, ale nakoniec mu bola uznávaná jeho geniálnosť. Stendhalov realizmus je predovšetkým psychologický, ale zaoberá sa aj opisom mravov. Pre Flauberta je realizmus predovšetkým záležitosťou disciplíny, ktorú vtlačuje svojmu spontánnemu romantizmu, neskôr sa stáva jeho prirodzeným spôsobom vyjadrovania. Ostatní spisovatelia, najmä Zola, realizmus prekračujú a vytvárajú naturalizmus a experimentálny román. Vtedy sa objavujú úskalia. Objavuje sa riziko, že realita bude opäť skreslená tým, že budú zanedbané skúsenosti, ako napríklad náboženský cit a idealistické aspirácie, alebo že sa tvorba uzavrie do tém, ktoré boli až do tej doby literatúrou odmietané.

Nebezpečenstvo úpadku literárneho umenia sa ozývalo aj vo verizme¹, ako čisto mechanický záznam vecí. V skutočnosti majstri realizmu boli tiež umelci. Flaubert súznil s básnikmi umenia pre umenie a s parnasistami² v rovnakom úsilí učiniť udalosti nesmrteľne pominuteľné a efemérne bytosti vďaka zázraku bezchybne dokonalého tvaru. Môžeme dokonca povedať, že ak realizmus oslávili sochári zvierat ako Barye, alebo maliari ako Courbet, najväčšími umelcami, ktorých inšpiroval, sú Flaubert a Leconte de Lisle (Lagarde, 2008).

Francúzski realisti sa snažili zachytiť každodenný život, sociálne nerovnosti a psychologické rozpory postáv. Kládli dôraz na detailné a presné opisy, často zachytávali každodenné situácie a životné podmienky. Ich diela často zobrazovali konkrétne lokality a prostredia vo Francúzsku, čím vytvárali autentický obraz spoločnosti. Diela Francúzskych realistov často kritizovali sociálne nerovnosti, triedne rozdiely a problémy pracujúcich tried, mali hlboký vplyv na ďalší vývoj svetovej literatúry. Spoločnosť bola zobrazovaná v realistickom svetle, čo umožňovalo čitateľom vidieť skutočné problémy ich doby. Tento literárny prúd bol významný aj pre svoj vplyv na iné umenie, ako napríklad maľbu a divadlo (Head, 2002).

¹ literárny a umelecký štýl, ktorý sa vyznačuje opisovaním reťazca alebo sledu udalostí, myšlienok alebo obrazov, ktoré sú vzájomne prepojené, vytvára dojem plynulého toku alebo prepojenia medzi jednotlivými časťami diela (Hutcheon, 2002)

² skupina francúzskych básnikov a spisovateľov, ktorí pôsobili v druhej polovici 19. storočia. Ich literárna škola, známa ako parnasizmus, sa zameriavala na estetickú krásu a formálnu dokonalosť v poézii. Parnasisti sa odmietali zaoberať sociálnymi, politickými alebo emocionálnymi témami a uprednostňovali návrat k formálnym pravidlám a klasickým ideálom (Broome - Chesters, 1976).

1.3 Ruský realizmus

Ruská literatúra 50. rokov 19. storočia sa považuje za novú etapu vo vývoji realizmu. Spisovatelia vychádzajú z princípov naturálnej školy, venujú zvýšenú pozornosť psychológii a morálnym otázkam, silné charaktery môžu stáť proti sociálnym okolnostiam. Zmena konceptu osobnosti vedie k transformácii žánrovo-štylistickému systému realizmu (Proskurina, 2013).

V roku 1801 začal Alexander I. vládnuť v Rusku, kedy kultúra začala zohrávať významnú úlohu a literatúra začala prosperovať. Nový cár sa snažil o liberálne reformy, ako napríklad otvorenie prístupu k zahraničnej literatúre, zakladanie nových vysokých škôl a politickú reformu štátu.

Vplyv osvietenstva, ktorý prúdil z Francúzska, sa prejavoval v myšlienkach slobody, rovnosti a bratstva, čo viedlo k atmosfére spoločenského uvoľnenia. Literatúra tohto obdobia sa vyznačovala rôznorodosťou a odrážala prvky klasicizmu, sentimentalizmu a novovznikajúceho romantizmu. Táto súhra troch umeleckých smerov prispela k pestrosti ruskej literárnej scény v 20. a 30. rokoch 19. storočia. Súžitie troch rôznych umeleckých prístupov k vyjadrovaniu a pochopeniu ľudskej bytosti postupne posilňovalo romantizmus. Klasicistické presvedčenie o podriadenosti jednotlivca spoločstvu a sentimentalizmus, ktorý zdôrazňoval emotívnu stránku, ustúpili romantickému dôrazu na otvorenosť ľudskej bytosti, duchovnú slobodu a tvorivú fantáziu jednotlivca. Romantizmus sa najviac prejavoval v individuálnom chápaní jednotlivca a v poézii sa odrážal prostredníctvom opisu krásy života a lásky.

Po smrti Alexandra I. nastúpil na trón car Mikuláš I. Dňa 14. decembra 1825 sa konalo dlho pripravované povstanie Dekabristov³, ktorí bojovali za radikálnu zmenu v politickom usporiadaní a za oslobodenie roľníkov. Toto povstanie sa napokon stalo jednou z najviac tragických udalostí v ruskej histórii. Zhromaždenie ľudu a jeho protest mali presmerovať Rusko k liberálnemu a demokratickému režimu. Dekabristické povstanie, ktoré sa konalo na Senátnom námestí v Petrohrade, sa snažilo zabrániť carovi Mikulášovi I. v prijatí prísahy, ale skončilo pre nich tragicky.

Po potlačení povstania Dekabristov sa začali diskusie o budúcnosti Ruska. V študentských kruhoch a v novinách a časopisoch vznikali debaty o politických a hospodárskych reformách. Napriek prísnej cenzúre sa novinárstvo v 30. a 40. rokoch 19. storočia stalo v Rusku významným faktorom v spoločenskom a aj kultúrnom živote.

³ skupina ruských dôstojníkov a inteligencie, ktorí sa vzbúрили proti carskému režimu (Mirsky, 1925).

Časopisy začali častejšie komentovať politické udalosti v Rusku aj v zahraničí, publikovali preklady zahraničnej literatúry a informácie o vede a kultúre.

Časopis *Sovremennik*, založený A. S. Puškinom, hral významnú úlohu v osvetovom procese, čo viedlo k výraznému nárastu čitateľskej obce. Okrem literárnych diel a kritik sa v ňom objavovali aj historické články a správy o udalostiach v oblasti kultúry a vedy. Jeho význam neoslaboval ani po Puškinovej smrti, keď ho prevzali Nekrasov a Panajev, ktorí ho redigovali až do jeho zákazu v roku 1866. (Eliáš, 2020)

Roky 1848 - 1855, boli obdobím cenzúrneho teroru, kedy aj liberálny publicisti boli policajne sledovaní a najlepšie časopisy, aby utiekli zastaveniu, tlačili prevažne zábavnú beletriu bez hrubšej spoločenskej a umeleckej problematiky. *Sovremennik* publikuje napríklad hrubé romány *Tri strany sveta* (1848 - 1849) a *Mŕtve jazero* (Mjortvoje ozero, 1851), napísané Nekrasovom a Panajevom. O Mŕtvom jazere sám Nekrasov píše Turgenevovi: "Až uvidíte môj román, nesúďte o ňom prísne: bol tak napísaný preto, aby bolo čo v časopise tlačiť - to je jediná príčina, ktorá ho zrodila" (Parolek - Honzík, 1977, s. 203).

Vzhľadom k tomu, že literatúra a vzdelanie boli považované za potenciálne hrozby pre štát, spisovatelia sa stretávali v tajných spolkoch a literárnych salónoch. Cenzúra, nazývaná aj "železná", bola Mikulášom I. vnímaná ako účinný nástroj na potlačenie takýchto aktivít. Preto boli progresívne noviny a časopisy, ako napríklad *Literaturnaya gazeta* (rus. "Литературная газета"), *Moskovskiy telegraf* (rus. "Московский телеграф") a pod. zakázané.

V oblasti poézie romantizmus stále prevládal, ale neskôr nastala kríza tohto umeleckého štýlu. Do popredia sa dostala poetika realizmu, najmä prostredníctvom Puškinovej školy, ktorá sa snažila o skutočné a filozofické zobrazenie reality a spoločenských problémov. Tento smer postupne zavádzali spisovatelia ako Davydov a Baratinskij. Táto éra bola charakterizovaná konfliktmi básnikov so súčasnosťou, meditáciou nad osudom ľudstva a hľadaním nových tém v ruskej poézii. Trendom sa stal pravdivý obraz reálneho života, čo najvýraznejšie zobrazovali Puškin, Lermontov a Gogol', trojica najznámejších básnikov tohto obdobia.

V tridsiatych rokoch 19. storočia došlo k významným zmenám v umeleckom zobrazovaní reality, ktoré súviseli s posilňovaním realizmu. Literárna komunikácia sa transformovala tak, že už nebola primárne zameraná na určitú skupinu čitateľov, ale snažila sa osloviť širšiu verejnosť. Záujem sa tiež začal sústreďovať na spoločenské problémy a bežnú realitu, pričom romantické témy a hrdinovia postupne strácali svoju

atraktivitu. Novú éru v literatúre podporila nová generácia autorov, ktorá sa formovala po odchode predstaviteľov romantizmu. Kritický realizmus sa stal populárnym smerom, ktorý zdôrazňoval skutočný život a koncentroval sa najmä na sociálne témy. V časopisoch a periodikách sa objavovali diela propagujúce tento kritický realizmus. V období rokov 1848, keď v Európe dochádzalo k revolučným udalostiam, sa v Rusku v dôsledku prísnej cenzúry tlače potlačili akékoľvek myšlienky spojené s politickými a ekonomickými reformami. Vláda Mikuláša I. sa stala známou svojím obdobím tvrdej cenzúry, ktorá vrcholila obmedzením slobody slova a prenasledovaním intelektuálov.

S nástupom realizmu sa literatúra menila. Nová generácia spisovateľov, pod vedením Belinského krúžku, sa sústredila na skutočný život, najmä na chudobu v Petrohrade. Naturálna škola, ktorú založil N. V. Gogol', bola jedným z prejavov kritického postoja k sociálnym problémom a spoločenským nerovnostiam. Spisovatelia sa v tomto období zameriavali na život ľudí s nízkym sociálnym postavením a taktiež na osudy dedinských ruských roľníkov. Romány Dostojevského, Turgeneva a aj Tolstého neboli tradičnými ruskými románmi; namiesto toho obsahovali prvky publicistiky, kritiky a zobrazovali negatívne aspekty ruskej spoločnosti, ako sú nevzdelanosť a alkoholizmus. Tieto nedostatky spisovatelia priradzovali najmä sociálnym podmienkam v Rusku. V ich dielach sa často zdôrazňovala vnútorná transformácia postáv a dôraz sa kladol na ich emócie, konanie, myšlienky a psychológiu. (Eliáš, 2020)

Ruskí realisti sa riadili najlepšími vzormi svojej a európskej literatúry a v druhej polovici 19. storočia sa obrátili k epickému románu - žánru, ktorý im umožnil vyjadriť všetku zložitosť a mnohostrannosť skutočnosti a života. Kvalitatívne odlišné vzťahy k osobnosti a svetu, ktoré tvorili základ originality a jedinečnosti cesty, ktorou prešla literatúra, umožnili ruským spisovateľom druhej polovice 19. storočia oživiť šírku a hĺbku epického románu. (Andreeva, 2014).

2 ŽIVOT A DIELO LEVA NIKOLAJEVIČA TOLSTÉHO

Lev Nikolajevič Tolstoj, bol opísaný ako najvýznamnejší fenomén v živote Ruska počas 19. storočia. Trvalý vplyv jeho myšlienok a inovatívnych literárnych techník na myseľ ľudí v Rusku a vo svete je všeobecne známy (Sorokin, 1979).

Narodil sa 28. augusta 1828 v dedine Jasná Pol'ana v strednom Rusku. Stratil matku vo veku dvoch rokov a jeho otec zomrel, keď mal deväť rokov, preto si na svojich rodičov veľmi nepamätal. Pochádzal z aristokratickej rodiny, kde bol

vychovávaný s aristokratickými hodnotami. Bol vychovávaný domácimi učiteľmi podobne ako šľachtici spolu s jeho tetou T. A. Jeroglskou.

Študoval na Kazanskej univerzite orientálne jazyky, kde však neuspel a tak neskôr prešiel na právnickú fakultu. Aj keď sa jeho záujmy v tom čase sústredili na iné veci, než je škola, našiel inšpiráciu v literatúre, najmä v dielach J. J. Rousseaua, od ktorého čítal prvú knihu: „Bol som ním nadšený - zbožňoval som ho. Niesol som na krku medailón s jeho podobizňou ako nejaký svätý obrázok“ (Rolland, 1957, s.242).

Po pohnutých skúsenostiach, búrlivom živote a nenaplnených túžbach sa vrátil do rodnej dediny, no stále hľadal zmysel života. Jeho brat Nikolaj, ktorý sa stal záchranou v období Tolstého nešťastia, mu v roku 1851 navrhol, aby sa zapojil do armády na Kaukaze. Tam ho očarila príroda a jeho literárne talenty sa začali rozvíjať. Jeho poviedka *Detstvo* získala obrovský úspech a neskôr vytvoril aj poviedky *Chlapčerstvo* a *Junošstvo*, čím vytvoril autobiografickú trilógiu. Táto trilógia zahŕňala psychologické pochody mladej duše. Tolstého dielo získalo uznanie a popularitu, čo ho motivovalo k ďalšiemu tvorivému rozvoju a hľadaniu odpovedí na životné otázky.

V Rusku v novembri 1853 vypukla krymská vojna, ktorej vrcholom bola obrana Sevastopoľa. Tolstoj sa vojensky angažoval a dal sa preveliť na Krym a do Sevastopoľa. Žil v neustálom napätí, pripravený riskovať život každý deň. V Sevastopole začal písať známe *Sevastopol'ské poviedky* (1855), v ktorých zachytil reálne obrazy vojny, ľudského utrpenia a vlastenectva. Jednu z týchto poviedok uzavrel slovami, že hlavný hrdina je pravdivý a krásny. Nikolaj Alexejevič Nekrasov, významný spisovateľ, ale aj literárny kritik, na Tolstého reakciu poznamenal, že pravdivé vyjadrenie je dôležité pre súčasnú ruskú spoločnosť a vyzdvihol Tolstého schopnosť prinášať do umenia nové myšlienky. Vyjadril však obavy, aby nezhoršil čas a ťažkosti života jeho tvorivú silu. Nekrasov v Tolstom objavil literárny talent a povzbudzoval ho.

Po zdolaní Sevastopoľa sa Lev Nikolajevič vrátil späť do Petrohradu. Spustila sa jeho spisovateľská kariéra a literárni kolegovia ho prijali pozitívne. Na začiatku sa zapájal do spoločenských udalostí s nimi a zdieľal ich lásku k umeniu, avšak zostal sklamaný. Stal sa ich opozičným hlasom, keďže nevedel slepo rešpektovať autority a nevidel sám seba ako vodcu ľudstva, tak ako sa videli oni. S Turgenevom mal najväčšie nedorozumenie, hoci obdivoval jeho talent. Nedokázal im odpustiť, ako sa správali v súkromí a zároveň sa navonok tvárili morálne. Preto sa od nich odlúčil, opustil armádu a začal cestovať. V Paríži zažil zvláštne zážitky, ktoré mu otvorili oči. Zistil, že teórie o

rozumnosti a pokroku nemôžu ospravedlniť neľudské činy. V Luzerne sa stretol s tulákom hudobníkom, čo mu pripomenulo absenciu ľudskej solidarity na západe.

Po návrate do Jasnej Poľany začal vyučovať v miestnej škole, ktorú sám založil. Jeho literárna tvorba sa na nejaký čas odložila. Vzdelávanie pre neho ale nemalo žiadny význam, pokiaľ sa inteligencia ľuďom vnucovala. Na škole v Jasnej Poľane si zvolil svoje vyučovacie metódy, žiaci neboli k žiadnym aktivitám nútení násilím, dochádzka bola dobrovoľná a kládol sa dôraz na individuálny prístup ku každému dieťaťu. Potom Lev Nikolajevič založil časopis *Jasná Poľana*, kde šíril svoje pedagogické myšlienky. Ľud si ho taktiež obľúbil pre jeho odhodlanosť voči štátu. Verejná činnosť však neprekonalala jeho očakávania, a tak sa venoval rodinnému životu. Po niekoľkých rokoch priateľstva s rodinou doktora Bersa, sa zamiloval do jeho dcéry Sofie. Keďže ona mala iba sedemnášť rokov a on mal cez tridsať, rozhodol sa svoju lásku tajiť. Keď sa Sofia dozvedela o jeho náklonnosti k nej, rozhodla sa mu city opätovať a dňa 23. septembra 1862 sa konala ich svadba. Ich manželstvo bolo obklopené kontroverznými názormi, no to, čo sa nedá poprieť, je, že toto obdobie rodinného šťastia malo pozitívny vplyv na jeho literárnu tvorbu, kde napísal svoje najznámejšie diela *Vojna a mier* (1867) a *Anna Karenina* (1878).

Tolstému umenie prinášalo radosť, ale nikdy nebolo pre neho dôležité, aby to dával najavo. V tom čase prežívalo Rusko krízu a jeho diela boli buď cenzúrované alebo zakázané. Tolstoj odmietal postoj inteligencie k národu, carizmus, súčasné pravoslávie, ale aj liberalizmus európskeho západu a priemyselný pokrok. Kritizoval západnú spoločnosť a veľmi aktívne sa zapájal do sociálneho boja.

Jeho schopnosť vyjadriť vnútro človeka bola výnimočná. Stále sa snažil zdokonaľovať a pomáhať nevoľníkom, riešil problémy ruskej spoločnosti. Jeho impulzivita a šľachtický pôvod často spôsobovali konflikty s okolím. Vysoké spoločenské postavenie, ktoré mal sa často rozchádzalo s jeho kresťanskými zásadami.

Náboženstvo sa pre neho stalo základným pilierom života a venoval mu veľký význam. Filozofické a náboženské presvedčenia, ktorými bol ovplyvnený sa formovali aj jeho skúsenosťami z vojenskej služby. Po dokončení diela *Spoved'* (1882) sa rozhodol vzdať svojej spisovateľskej kariéry, ale napriek tomu o niekoľko rokov neskôr vydal veľký román *Vzkriesenie* (1899), kde hrdina nachádza zmysel života vo viere a jeho filozofický idealizmus bol spojený s jeho náboženskými názormi.

Tolstého manželka a deti nerozumeli jeho náboženským presvedčeniam. Hoci sa ho snažili podporiť, nedokázali zdieľať jeho vášeň. Tolstoj to nechcel, pretože bol

zástancom pravdy. Preto sa rozhodol odísť. Zatiaľ čo hlásal jednoduchý život, sám žil v prepychu, ktorý mu prinášal rodinný život. Nakoniec sa vydal vlakom na Kaukaz, ale počas cesty ochorel a musel vystúpiť na stanici Astapovo, kde nakoniec 20. novembra 1910 aj zomrel (Rolland, 1957).

3 ŽIVOT A DIELO GUSTAVA FLAUBERTA

Gustave Flaubert bol francúzsky spisovateľ, ktorý bol považovaný za jedného z najvýznamnejších spisovateľov 19. storočia a jeho diela zásadne ovplyvnili vývoj modernej literatúry.

Narodil sa 12. decembra 1821 v meste Rouen vo Francúzsku, ako druhé dieťa Dr. Achilla-Cléophasa Flauberta, ktorý bol uznávaným vedúcim lekárom miestnej nemocnice. Okolie plné ľudského utrpenia, v ktorom vyrastal, malo zrejme nemalý vplyv na formovanie obrazu sveta v duši malého chlapca (Flaubert, 1989).

Podľa otcových slov mal Gustave slabé zdravie už od narodenia. Otec neveril, že prežije, dokonca mu rezervoval miesto v rodinnej hrobke. Jeho matka Carolina dúfala v narodenie dcéry a preto sa venovala Gustavovi s nadmernou starostlivosťou, akoby bol dievča. Táto intenzívna starostlivosť matky mala vplyv na vzťah medzi nimi, a prispela k Flaubertovmu údajnému psychickému problému, ktorý sa prejavil najmä na škole.

Po smrti otca v roku 1845 a krátko nato po smrti jeho milovanej sestry Catherine, Flaubert zostal slobodný a žil so svojou matkou až do jej úmrtia v roku 1872. Tieto udalosti boli vysvetľované psychoanalytikmi ako možný dôvod jeho osobitného vzťahu k matke a vzťahu k ženám. Vzťahy, ktoré Flaubert naviazal, boli podľa nich ovplyvnené týmto komplexom, a to najmä jeho údajnou tendenciou zamilovať sa len do žien zviazaných s deťmi (Vacek, 2010).

Ešte pred dovŕšením svojho sedemnásteho roku Flaubert vytvoril divadelné hry *Frédégonde* a *Brunehaut a Madame d'Ecouy*, avšak najväčší záujem vtedy prejavoval o historickú drámu v próze *Loys XI*. V tomto období bol Flaubert priamo posadnutý divadlom. Sníval o kariére herca a predstavoval si svoj vstup do umenia prostredníctvom divadelných dosiek, kde by bol úspešným dramatickým autorom, uvítaným frenetickým potleskom publika. Dokonca jeho prvý pokus v novinárstve bol spojený s divadlom. Už v piatom ročníku začal vydávať ručne písaný časopis *Art et progrès* (umenie a pokrok), do ktorého prepisoval recenzie hier uvádzaných na parížskych scénach, ako napríklad *Dumasove hry*, *Antony* alebo *Don Juan de Marana*.

Okrem toho v časopise zverejšoval aj vlastné poviedky a novely, ako aj prvotné diela svojich spolužiakov.

Pre Flauberta sa literatúra stala únikom zo skutočnosti a na papier vložil svoje znechutenie zo života, čím vytvoril sériu príbehov o Garconovi - fiktívnej postave, ktorá symbolizovala "všeobecnú hlúposť" a ktorej nositeľom bol mešťan. V jednej fáze prekonával aj tzv. "čiernych romantikov", čo sa prejavovalo vo vývoji jeho poviedok (*Zúrivosť a bezmocnosť*, *Tanec umrlcov*, *Opojenie a smrť*, *Pohreb Dr. Maturina* a ďalšie) (Flaubert, 1989).

Flaubert žil v nemocnici, de pracoval jeho otec do svojich 22 rokov. Už v detstve bol svedkom utrpenia a chorôb, ktoré pozoroval ako „temnú stránku života“. Spolu so sestrou často z okna sledovali pitvy zomrelých pacientov. Tieto rané skúsenosti zanechali v jeho mysli stopy hlbokého pesimizmu, ktorý ho sprevádzal celý život. Už v roku 1846 vo svojom liste napísal :

„Narodil som sa s malou vierou v šťastie. Už ako dieťa som mal úplnú predtuchu o živote. Bolo to ako odporný zápach z kuchyne, unikajúci von oknom. Netreba ti jedlo ani ochutnať, aby si vedel, že ti z neho príde zle... Neverím ničomu, ani sebe samému.“ (Flaubert, 1989, str. 7-8). Zo svojho slovníka vymazal slovo šťastie.

V gymnázium v Rouene sa pohyboval na priemernej úrovni, no už vtedy začal písať básne a divadelné hry. Jeho prvá verzia románu *Pokušenie svätého Antona* bola neúspešná, avšak napokon, v tretej verzii, ju dokončil až v starobe.

V dvadsiatich rokoch (1841) na žiadosť rodičov odišiel do Paríža na právnickú fakultu na Sorbonne, kde však neuspel. V roku 1844 ho postihla choroba, ktorá sa prejavila epileptickými záchvatmi. Jeho brat Achille sa ho snažil podporiť, ale Flaubert sa musel vzdať štúdia práva. Epileptické záchvaty, hoci sa časom zmiernili, ho stále trápili a spôsobovali mu strach. Jeho priateľ, Maxime du Camp, opísal Flaubertovu epileptickú auru ako farebné videnia a bleskové optické halucinácie. Po matkinom úmrtí sa osamostatnil a žil ako pustovník. Neskôr sa však zadlžil kvôli finančnej pomoci pre neter svojho otca. Svoje posledné roky prežil v chudobe.

Prvé kapitoly románu *Pani Bovaryová* sa objavili v *Revue de Paris* v roku 1856 a pre knižné vydanie v roku 1857 bol text čiastočne upravený. Táto zmena bola prekvapením aj pre najbližších priateľov Flauberta. Najprv im predniesol prvú verziu *Pokušenia svätého Antona*, avšak boli znudení jej pretiahnutým rozprávaním a nadbytočnými detailmi, podľa nich by to mali radšej spáliť. Keď *Pani Bovaryová* vyšla na trh, nadšenie jeho priateľov neochabovalo, a jeden z nich dokonca vyhlásil: „Gustave

Flaubert, syn a brat vynikajúcich lekárov, ovládal pero rovnako majstrovsky ako oni skalpel" (Vacek, 2010, s.256).

Aj po stopäťdesiatich rokoch od vydania románu obdivuje aj ten najkritický čitateľ brilantné formulácie pasáží a ťažko sa od nich odpúta. Mnohí tvrdia, že sa sami pohltili Flaubertovým opisom posledných chvíľ života pani Bovaryovej. Je to úchvatná báseň o jej zúfalstve.

Okrem *Madame Bovary* Flaubert napísal aj ďalšie významné diela, ako napríklad *Sentimentálnu výchovu*, *Pánkovo umučenie*, *Salamambo*, *Bouvard a Pécuchet* a niekoľko poviedok. Jeho spisovateľský štýl bol charakterizovaný dôkladnou pozornosťou k jazyku a precíznou prácou s formou. Bol známy svojím perfekcionizmom a strávil roky nad dokonalým vypracovaním jednotlivých diel.

Flaubert ale nikdy nepoznal duševnú vyrovnanosť. Celý svoj život sa cítil chorý, rovnako ako jeho matka, ktorá často trpela rôznymi chorobami. Svoje utrpenie zveroval básničke Coletovej, svojej "dobrej víle" spisovateľke George Sandovej, a jeho trápenie bolo zaznamenané aj v spomienkach jeho priateľa du Campa. Po napísaní prvej verzie románu *Citová výchova* sa Flaubert vybral do Talianska, neskôr s du Campom putoval po Bretanii a Normandii v roku 1847, a v roku 1849 ich cesta pokračovala na východ (od Grécka po severnú Afriku).

Jeho ďalší pobyt v zahraničí, desať rokov neskôr, bol "študijný" (severná Afrika, hlavne Tunisko), keď potreboval materiál pre svoj román *Salamambo*, písaný v roku 1858. Je takmer isté, že niekde na blízkom východe, pravdepodobne v Egypte, sa nakazil syfilisom. V posledných rokoch svojho života bol liečený ortuťou, vtedy jediným liekom na syfilis. Niektorí sa pokúšali spojiť trápenie jeho duše s luetickou infekciou, ale dôsledky tejto infekcie nemohli byť príčinou Flaubertovej smrti. Jeho duševné problémy boli vždy prítomné a depresívna nálada ho sprevádzala už od mladosti. Po smrti matky sa jeho depresia ešte zintenzívnila.

Rok 1870–1871, obdobie francúzskej porážky a Parížskej komuny, bolo pre neho plné zúfalstva. Jeho finančná pomoc neteri ho zruinovala a literárne neúspechy ho trápili. Vyhľadal pomoc profesora Hardyho kvôli skleslosti, zvýšenej podráždenosti, zlomyseľnosti, citlivosti a strate duševnej rovnováhy. Jeho život bol poznačený trápením a často sa trápil myšlienkami na sebaobetovanie.

Napriek všetkým problémom sa mu podarilo nadviazať úspešnú literárnu kariéru, hoci jeho záchvaty mu znemožnili dokončiť štúdium práva. Jeho smrť bola pravdepodobne spôsobená krvácaním do mozgových komôr a jeho nezdravým

životným štýlom, ktorý zahŕňal nadmernú stravu, alkohol a tabak. Zomrel vo veku necelých šesťdesiat rokov 8. mája 1880, a bol pochovaný do rodinnej hrobky v Rouene (Vacek, 2010).

4 ROMÁN

Termín "román" pôvodne označoval literárne diela písané ľudovým jazykom (lingua romana - románsky jazyk, na rozdiel od lingua latina - latinský jazyk). Takéto diela začali vznikať v 13. storočí, najskôr vo veršoch a neskôr aj v próze, a od konca 13. storočia predovšetkým v podobe prózy.

Existuje viacero teórií o vzniku románu. Podľa jednej teórie román vznikol zo stredovekého rytierskeho eposu. Podľa druhej teórie zárodoky románu možno nájsť v helenistickej próze, ktorá spracúvala milostné témy (napríklad *Dafnis a Chloé* od Longosa z 3. storočia pred n. l.). Z oboch teórií vyplýva, že román vo svojich začiatkoch bol zábavnou, populárnou literatúrou určenou širšiemu čitateľstvu. Tento fakt je zreteľný aj zo súvislosti rytierskeho eposu a románu.

Vývoj románu bol veľmi rýchly. Na jednej strane to súviselo s rozvojom tlačiarne a na strane druhej s diferenciaciou čitateľstva. Rytiersky román dosiahol svoj vrchol v 15. a 16. storočí. Jeho hlavnými črtami bolo napätie situované do fantastického sveta rozprávok, v ktorom hrdina musel prekonať rôzne prekážky (súboj s drakmi, obri a pod.), aby získal srdce svojej vyvolenej. Veľmi populárne boli rytierske romány o Amadisovi. V období rozkvetu rytierskeho románu vzniklo dielo Miguela de Cervantesa (1547 - 1616) *Dômyselný rytier Don Quijote de la Mancha*, ktoré je považované za začiatok novodobej románovej tradície.

Román ako žáner je pomerne nový a jeho rozmanitosť ťažko umožňuje jednoznačnú definíciu. Niektorí teoretici sa pokúsili kategorizovať román porovnávaním jeho znakov s eposom.

Historický odstup v epose a zobrazovanie individuálneho človeka v románe je jednou z hlavných tém v teórii M. M. Bachtina. Podľa neho má epos tri konštitutívne znaky: zameranie na absolútnu minulosť, národné povesti ako prameň a absolútny epický odstup. Absolútna minulosť v epose sa líši od skúsenosti a poznania v románe. Bachtin uvádza príklady, ako sa materiál eposu dostáva do románu cez proces familiarizácie a smiechu. Národné povesti sú v epose nemenné a uzatvorené, čo vylučuje iné prístupy a interpretácie. Absolútny epický odstup v epose dáva jeho svetu završenosť a jednotu.

Naopak, román sa od eposu odlišuje takmer vo všetkom. Je neustále formujúcim sa žánrom, ktorý reflektuje formovanie sa skutočnosti. Román je mnohoplánový, subjektívny, dynamický, problémový a prozaický. Bachtin vymedzuje štyri základné vlastnosti románu na konci 18. storočia: nepoetickosť, nehrdinskosť hrdinu, formovanie sa hrdinu a prebratie primárnej funkcie z eposu. Román je kritický nielen voči iným žánrom, ale aj k svojej vlastnej tradícii. Celá história románu je prepletená s paródiou a travestovaním rôznych variantov tohto žánru.

Teoretický záujem o román sa nevzťahoval iba na jeho teoretický aspekt, ale aj na jeho žánrovú klasifikáciu. Romány môžeme triediť z viacerých hľadísk, pričom najvšeobecnejšie je ich rozdelenie podľa literárnych smerov alebo slohových formácií, ako sú napríklad renesančný, barokový, sentimentálny, realistický, naturalistický, symbolistický, expresionistický a podobne. Toto rozdelenie zohľadňuje diachronický vývoj a typologické vlastnosti jednotlivých literárnych smerov.

V rámci jednotlivých literárnych smerov sa však vyskytujú rozličné typy románov, ktoré sa líšia najmä tematicky a kompozične. Z tematického hľadiska môžeme rozoznať historické, detektívne, mravoučné, dobrodružné, sociálne, psychologické a iné typy románov, zatiaľ čo z kompozičného hľadiska môžeme hovoriť o románoch denníkových, epištolárnych⁴, dialógovaných a podobne.

Každý literárny smer sa zameriaval na tematické okruhy, ktoré boli typické pre jeho poetiku. Napríklad romantizmus sa vyznačoval historickým románom, realizmus sociálnym románom a symbolizmus reflexívnym románom. Aj z hľadiska kompozície sa literárne smerovanie prejavovalo, pričom rôzne formy románov ako epištolárny, dialógovaný či denníkový mali svoje charakteristické rysy.

Významnú pozornosť teoretikov si získal historický román, ktorý je jednou z najčastejších žánrových foriem a podstúpil výrazný vývin. Za jeho priekopníka je považovaný Walter Scott, avšak jeho štruktúra sa postupne menila a hlbšie sa snažila o pochopenie minulosti, čo ho približovalo k štruktúre sociálneho románu. Moderné formy historického románu sa často vyznačujú kritickým a ironickým postojom k minulosti a zapájajú do seba aktuálne tendencie.

Klasifikácia románov môže byť aj založená na iných kritériách, ako je napríklad rozprávač. Poľský teoretik Henryk Markiewicz identifikoval štyri typy rozprávača v epických dielach, zatiaľ čo nemecký teoretik Wolfgang Kayser rozlišuje romány podľa kategórií diania, charakteru a priestoru. Chorvátsky teoretik Aleksandar Flaker rozširuje

⁴ príbeh vyrozprávaný pomocou listov alebo dopisov medzi postavami (Bloom, 2001).

túto klasifikáciu o romány času, priestoru a času, monologicko-asociatívne romány a romány prehovoru.

V rámci týchto typov románov sa objavujú zásadné žánrové formy, ako je román diania, charakteru a priestoru. Román diania sa zameriava na napätie v dejovej línii a jeho rozuzlenie, zatiaľ čo román charakteru sa sústreďuje na psychologické portrétovanie postáv. Román priestoru ponúka komplexné zobrazenie spoločenského a kultúrneho prostredia. Takýto typ románu nadväzuje na postupy pikareskného románu, vrcholil v období realizmu vo všetkých národných literatúrach. Vo francúzskej literatúre sú to Balzacove a Stendhalove romány a typickým príkladom v ruskej literatúre je Gogoľov román *Mŕtve duše*.

Takýto román priestoru nám podáva synchronický prierez daného obdobia. Stvárňovacia technika posúvania v priestore však často býva v kombinácii s technikou posúvania hrdinu v čase. Umožňuje to potom aj diachronický prierez zobrazovanej skutočnosti. Román, ktorý zobrazuje široký časový úsek, nazvali niektorí teoretici románom - riekou. Medzi takéto romány zaradujeme *Vojna a mier* od L. N. Tolstého (1828 - 1910), *Buddenbrookovci* od Thomasa Manna (1875 - 1955), *Forsytovská sága* od Johna Galswothyho (1862 - 1933), *Hľadanie strateného času* od Marcela Prousta (1871 - 1922) a *Tichý Don* od Michaila Šolochova (1905 - 1984).

V 19. storočí sa pri snahe čo najkomplexnejšie zobraziť spoločenskú situáciu, prejavovala tendencia združovania do tematických cyklov. Medzi najznámejšie románové cykly patria Balzacova (1799 - 1850) *Ludská komédia* (pozostávajúca z 97 románov a poviedok) a Zolov (1840 - 1902) dvadsaťväzkový cyklus *Les Rougon-Macquart*. Niekoľkozväzkové romány sa nazývajú trilógie, tetralógie, pentalógie a podobne.

Podľa mnohých bádateľov román dosiahol svoje vyvrcholenie v 19. storočí v období realizmu. Spoločenský román ako žánrová forma mal vtedy v hierarchii literárnych žánrov dominantné postavenie. Tradícia realistickej literatúry silne ovplyvnila vývin románu aj v 20. storočí. Avšak pojem realizmus literárna veda chápe rôzne. Často sa hovorí o realistickej metóde a v tomto zmysle sa hľadajú realistické prvky už v antickej dobe. Ale ak realizmus chápeme ako slohovú formáciu 19. storočia, ktorej predchádzal romantizmus a po ktorej nasledoval symbolizmus, vtedy v novších literárnych orientáciách možno hľadať realistické stvárňovacie postupy prejavujúce sa v istej štruktúrnej rovine literárneho diela. Spoločenská problematika ako dominantna realistickej literatúry bude v románe prítomná stále, lebo ju možno pokladať za

univerzálnu. Avšak román v novších slohových formáciách sa typologicky určoval práve v protikladnom vzťahu k realistickej literatúre.

Naturalistický román je istým vyhrotením štrukturálnych princípov realistickej literatúry. Naturalizmus sa snažil o reprodukciu životných faktov, zbavenú subjektívnosti a v tomto zameraní do širšieho zobrazovacieho záujmu kladol človeka v jeho biologických, často pudových podobách. Zásady naturalizmu teoreticky vypracoval Émile Zola, ktorý o tom vo svojich románoch aj uplatňoval.

Východiskom Zolových princípov je predovšetkým sociologická teória Hyppolita Taina, podľa ktorej je človek determinovaný rasou (dedičný prvok), prostredím a dobou. V takomto zameraní naturalistický román často znázorňoval patologické prvky človeka. Popri Zolovi výraznými predstaviteľmi naturalistického románu sú nemecký spisovateľ Gerhard Hauptmann (1862 - 1946), nórsky spisovateľ Knut Hamsun (1860 - 1952) a i.

Typologický odklon naturalistického románu od realistického románu možno sledovať v posune typizácie k individualizácii postáv. Podobne je zameraný aj iný typ prestavby modelu realistického románu, tzv. psychologický román, kde je rozdiel najmä v tom, že v naturalistickom románe ide o individualizáciu inštinktov a v psychologickom románe o individualizáciu vnútorného sveta. Vnútorný svet postav ale znázorňoval aj realitický román, dokonca aj romány zo staršieho obdobia. Za predchodcov moderného psychologického románu možno pokladať dvoch známych realistov: Gustava Flauberta (1821 - 1880) a Fiodora Michajloviča Dostojevského (1821 - 1881).

Psychologický román v značnej miere znamená oslabenie epického diania v prospech úvahovosti. V slovenskej literatúre naratívne postupy vnútorného monológu a prúdu vedomia sú príznačné pre lyrizovanú prózu a v prvom rade pre diela Františka Švantnera. (Harpán, 2009, s.2019)

Spoločenský román a sociálno-psychologický román sú dva významné žánre literatúry, ktoré sa zameriavajú na skúmanie ľudskej existencie a spoločenských vzťahov. Obe formy literatúry sa zaoberajú témami ako identita, vzťahy, morálka a sociálne štruktúry, avšak každý z týchto žánrov pristupuje k týmto témam z trochu iného uhla pohľadu.

Spoločenský román je literárny žáner, ktorý sa zaoberá širokým spektrom sociálnych problémov a spoločenských štruktúr. Tieto romány často poskytujú pohľad na život rôznych sociálnych skupín a komunit, od najvyšších vrstiev spoločnosti po tie

najnižšie. Autori spoločenských románov často používajú postavy a dejové línie na to, aby reflektovali na sociálne nerovnosti, nespravodlivosti a problémy v spoločnosti.

Na druhej strane sociálno-psychologický román sa zameriava na hlbší pohľad do psychologických aspektov ľudskej existencie a ich vzťahov so sociálnym prostredím. Tieto romány sa zaoberajú vnútornými konfliktmi postáv, ich emóciami a motiváciami, a snažia sa porozumieť, ako spoločenské faktory ovplyvňujú ľudské správanie a myslenie. Sociálno-psychologické romány často zdôrazňujú vplyv spoločenských normatívov, hodnôt a očakávaní na individuálnu psychiku (Lukács, 1974).

Poznáme niekoľko ruských spisovateľov, ktorí sa zaoberali spoločenskými a sociálno-psychologickými témami vo svojich románoch; Fiodor Dostojevskij a jeho diela *Zločin a trest* a *Bratia Karamazovovci*, sú známe svojím hlbokým pohľadom do ľudskej psychiky a spoločenských problémov. Tolstého romány, *Vojna a mier* a *Anna Kareninová*, sa zameriavajú na široké spektrum spoločenských tém, ako je vojna, láska a morálne dilemy. Turgenevove diela, ako napríklad *Otcovia a deti* a *Rudin*, sa zameriavajú na konflikty medzi generáciami a sociálnymi triedami v ruskej spoločnosti. Nikolaj Vasilievič Gogoľ a jeho diela, ako napríklad *Mŕtve duše*, ponúkajú satirický pohľad na korupciu a byrokráciu v cárskom Rusku. Maxim Gorkij - Gorkého román *Matka* sa zaoberá životom a utrpením pracujúcich tried v Rusku na začiatku 20. storočia. Títo ruskí spisovatelia vytvorili významné diela, ktoré nám pomáhajú lepšie porozumieť spoločenské a psychologické aspekty ľudskej existencie v ruských dejinách.

Týmito témami sa taktiež zaoberali známi francúzski autori Émile Zola a jeho diela ako *Germinal* a *Nana* analyzujú sociálne podmienky a konflikty vo Francúzsku, zameriavajú sa na triedne rozdiely a sociálne problémy.

Cyklus románov *Ľudská komédia* od Honoré de Balzaca, poskytuje pestrý obraz francúzskej spoločnosti a jej rôznych vrstiev, zobrazuje psychológiu postáv a sociálne interakcie. Gustave Flaubert a jedno z jeho najznámejších diel s názvom *Pani Bovaryová* je považované za jedno z najvýznamnejších sociálno-psychologických diel vo francúzskej literatúre. Zaoberá sa túžbami, sklamaniami a sociálnymi obmedzeniami hlavnej postavy. Cyklus románov Marcela Prousta s názvom *Hľadanie strateného času* je známy pre svoju hlbokú analýzu ľudskej psychológie, spoločenských vzťahov a nostalgického spomínania na minulosť. Guy de Maupassant, jeho poviedky a romány ako napríklad *Matka Sauvage* a *Bel Ami*, sa zameriavajú na sociálne neprávosti, morálne dilemy a psychologické aspekty ľudskej povahy vo francúzskej spoločnosti.

Títo francúzski spisovatelia vytvorili diela, ktoré sa vyznačujú detailnou analýzou ľudskej psychológie a zároveň odhaľujú komplexné sociálne štruktúry a problémy vo Francúzsku.

Oba tieto žánre literatúry majú svoje miesto v kultúrnom dedičstve a ponúkajú nám bohatý pohľad na ľudskú existenciu a spoločnosť, v ktorej žijeme. Spoločenské a sociálno-psychologické romány nám umožňujú lepšie porozumieť zložitosti ľudskej skúsenosti a spoločenských štruktúr, ktoré ju formujú (Forster, 1927)

5 TOLSTÉHO ANNA KARENINOVÁ

Anna Kareninová je považovaná za jeden z najvýznamnejších románov v dejinách ruskej aj európskej literatúry. Toto dielo Leva Nikolajeviča Tolstého vzniklo v sedemdesiatych rokoch devätnásteho storočia a je skutočným príkladom kritického realizmu. Tolstoj sa zameriaval na psychológiu postáv a podrobný opis života ruskej spoločnosti v tej dobe. V diele sa zreteľne prejavuje Tolstého záujem o súčasný život a rodinné vzťahy, čo je charakteristické pre jeho tvorbu. Literárny kritik John Bayley sa o Tolstom vyjadril ako o jednom z najvýznamnejších románopiscov všetkých čias, ktorého rozsiahle dielo neustále fascinuje čitateľov svojou hĺbkou psychologických portrétov a úprimnosťou voči ľudskej podstate (Christian, 1969).

V porovnaní s niektorými kriticko-realistickými spisovateľmi 19. storočia sa Tolstoj nezaobráňa len sociálnymi aspektmi, ale skôr sa zameriava na psychiku svojich postáv. Preniká do ich hĺbky, no zároveň sa správa ako nezaujatý pozorovateľ a nepriamo ovplyvňuje ich osudy. Pri písaní *Anny Kareninovej* ho inšpirovala skutočná udalosť - samovražda mladej ženy v blízkosti Jasnej Pol'any, ktorá bola údajne milenkou jeho suseda. Podobne ako *Anna Kareninová*, aj táto žena spáchala samovraždu skokom pod vlak potom, čo ju jej milenec odmietol (Popoff, 2010, str. 71). Tolstoj v románe reflektuje túto tragickú udalosť a zároveň kritizuje spoločnosť svojej doby, zaoberá sa aj ekonomickými a politickými podmienkami.

Pre Tolstého je dôležitá aj otázka postavenia žien v spoločnosti a ich právo na vlastný život. Téma ženskej psychiky bola v jeho čase tabuizovaná, ale v Európe bola predmetom diskusií, ako ukazujú aj iné literárne diela, napríklad veršovaná dráma *Nora* od Henrika Ibsena. Aj v Rusku, ktoré zaostávalo v otázkach ženskej emancipácie oproti západnej Európe, sa v intelektuálnom prostredí diskutovalo o postavení ženy (Nešpor, 1971, str. 115).

Typickým atribútom Tolstého diela je "mikropsychológia". Analyzuje aj podvedomé stavy duše hrdinu v každom momente, aby odhalil podstatu mechanizmov a procesov vedomia súčasného človeka. Snaží sa preniknúť za slovo, sen alebo myšlienku, aby objavil to, čo je skryté. "Mikropsychológia" je jednou z najdôležitejších prvkov jeho tvorby (Záhradka, 2005).

„Nekonečne bohaté umenie Tolstého ponúka veľmi odlišnú cestu. Podobne ako mnohí veľkí učitelia života - od Sokrata, ktorého Tolstoj obdivoval, po Gándhiho, ktorého ovplyvnil - Tolstoj nás nabáda, aby sme sa zapojili do sveta s našim úplným bytím a hľadali odpovede sami, nikdy sa neuspokojili s povrchno formulovanými vzorcami alebo požičanými myšlienkami od ostatných. Pre Tolstého začína cesta k pravde neustálou sebareflexiou, a cesta k transcencii začína s úplným ponorením sa do prítomnosti” (Kaufman, 2011, s. 2).

5.1 Dej a interpretácia

Román Anna Kareninová je rozdelený do ôsmich častí, pričom v každej z nich sa nachádza rôzny počet kapitol. Väčšina príbehu sa odohráva postupne a chronologicky, pričom niektoré udalosti sú opísané z viacerých pohľadov a občas sa využíva aj spätný pohľad. Každá z týchto ôsmich častí má svoju vlastnú hlavnú myšlienku, ktorá je charakterizovaná jedným slovom alebo frázou. Kapitoly sú teda usporiadané do určitých tematických a dejových celkov, ktoré majú medzi sebou spojitosť.

V prvej časti, plnej "zmätku", je čitateľ uvedený do spoločnosti, kde sa zoznami s hlavnými postavami - Annou Kareninovou, grófom Vronským, Levinom a Kitty Ščerbackou. Do príbehu vstupujeme cez postavu Stepana Arkad'jiča Oblonského, ktorý podviedol svoju manželku Dolly s vychovávateľkou. Dolly, matka jeho detí, uvažuje, či opustí Oblonského kvôli nevere, alebo mu má odpustiť, aby nebolo narušené ich rodinné spolužitie. Na pozvanie Oblonského prichádza do Moskvy jeho sestra Anna, ktorá má presvedčiť Dolly, aby prijala manželovu ľútosť za svoju chybu a aby nerozvracala rodinu. (Tolstoj, 2019)

Levin prichádza z dediny do Moskvy s úmyslom požiadať o ruku Kitty Ščerbatsku, sestru Dollinu. Jeho plány však narazili na grófa Vronského, ktorý sa už dlhšiu dobu dvorí Kitty. Kitty je zamilovaná do Vronského, u ktorého dúfa, že nezostane len pri dvorení, a Levinova žiadosť o jej ruku, v nej vyvolala len ďalší chaos.

Anna Kareninová je mladá žena vysokej spoločnosti v Petrohrade, matka mladého Seriožu, vydatá za Alexeja Karenina, vysokého úradníka v cisárskej správe. Keď vystupuje z vlaku v Moskve, stretne mladého dôstojníka Alexeja Vronského a zamilujú sa do seba. Na začiatku tomu neprikladá veľký význam, myslí si, že to je len krátka záležitosť.

Situácia sa začne viac komplikovať, keď sa znovu stretávajú na plese, Anna si uvedomuje, že jej city sú silnejšie než si myslela. Vronskij ignoruje spoločenské konvencie a očakávania Kitty a jej rodiny, o ruku ju nepožiadá a začne sa Anne dvoriť. Anna sa vracia domov do Petrohradu a okúzlený Vronskij odchádza za ňou. Stále na Vronského myslí, čo v nej vyvoláva neistotu. Tá sa ešte zosilňuje počas cesty vlakom, počas ktorej sa stretne s Vronským. Zároveň sa vonku búri silná snehová búrka, ktorá naznačuje smerovanie ich ďalšieho vzťahu. Keď Vronskij vyjadrí svoje city Anne, tá bojuje proti tejto vášni, no ich vzťah sa čoskoro stane romantickým.

Druhá časť, ktorá sa pre mnohé postavy stáva „priepestou života“ je predovšetkým venovaná zdravotnému stavu Kitty a jej liečbe v kúpeľoch, kam odcestovala kvôli emocionálnej nestabilnosti. Levin zostáva na svojom statku, kde sa jeho "priepestou" stáva trpké uvedomenie si vlastnej bezmocnosti vzhľadom na vývoj spoločnosti a jej nespravodlivého usporiadania, s ktorým nemôže súhlasiť. Zároveň sa blízko priepasti ocitá aj Oblonský, ktorý neprestáva byť neverný svojej manželke, čo ďalej ohrozuje ich manželstvo.

Vronskij je šťastný, že nakoniec získal Annu pre seba. Toto šťastie však čoskoro začína lámať pod tlakom okolia, ktoré si začína všímať Anin vzťah s Vronským. Keď Alexej Karenin zaregistruje, že jeho rodinný život je predmetom verejného záujmu, snaží sa s Annou hovoriť. Priepasť sa potom plne otvorí pred trojicou počas dostihov, keď Anna neudrží emócie po páde Vronského z koňa a verejne prejaví pred zhromaždením petrohradskej vysokej spoločnosti svoje silné city voči Vronskému.

Tretia časť „pavučina klamstiev“ sa zaoberá Levinovými filozofickými myšlienkami a úvahami o zmysle života. Podľahne ilúziám o rovnakom živote pre sedliakov a robotníkov na poli, ktorí by podľa jeho predstáv mali žiť v harmónii, vzájomnej tolerancii a rešpekte. Levin sa tak zaplietol do siete svojich vlastných snov, ktoré sa nikdy nemôžu stať skutočnosťou. Keď vidí neďaleko svojho statku Kitty, začne navštevovať jej sestru Dolly na vidieku, ktorá mu rozpráva o Kittinom ochorení a uvedomuje si, že ju stále miluje. To na chvíľu utlmuje jeho revolučné myšlienky.

Anna priznáva svoju lásku k Vronskému pred Kareninom, ale on, zachovávajúc si svoje spoločenské postavenie, trvá na tom, že chce pokračovať v manželskom zväzku. Vronskij sa medzitým stáva jediným po čom Anna túži, zatiaľ čo sa Karenin necháva uniesť pýchou svojho štatútu.

Vo štvrtej časti medzi postavami nastáva "tajomné spojenie". Levin sa začne zblížovať s Kitty. Cestuje do Moskvy a počas obeda u Oblonských sa stretáva s Kitty, s ktorou si takmer bez slov vyznávajú svoju lásku. Levin je presvedčený, že Kitty nezmenila svoj názor na neho, a preto prijíma jeho ponuku na manželstvo. Táto časť je prepojená rovnakými „tajomnými snami“, ktoré majú aj Anna aj Vronskij a ešte viac ich spájajú. Naopak pri Anne a Kareninovi dochádza k postupnému odcudzeniu. Keď Karenin náhodou vo vlastnom dome stretne Vronského, ktorý prišiel za chorou Annou, je rozhodnutý nechať sa rozviesť.

Neskôr však Anna porodí dieťa, ktoré počala s Vronským a jej život je ohrozený. Pod vplyvom tohto ohrozenia sa pri Anninej posteli zblížia Karenin s Vronským, ktorý prechádza duševnou krízou vrcholiacou pokusom o samovraždu. Aj kvôli tomu sa snaží s Kareninom znovu nadviazať kontakt. U jej manžela taktiež dochádza k tajomnej premene, vďaka ktorej sa zmieruje s Vronským. Ten sa doma pokúsi o samovraždu. Anna ochorenie prežije a dočasne sa vzdialuje od svojho milenca, nakoniec však obaja opäť podľahnú vášni a plánujú utiecť do Talianska aj bez rozvodu.

Piata časť, kde pozorujeme „voľbu cesty“ opisuje svadbu Levina s Kitty a začiatok ich spoločného života. Novomanželia sa presťahujú na vidiek a zažívajú prvotné manželské nezhody. Nakoniec Levin nachádza svoju cestu v poslednom stretnutí s umierajúcim bratom Nikolajom. Kitty ho sprevádza a zistí, že je tehotná. Uzdravená a posilnená Anna pochopí, že s Kareninom už ďalej nemôže žiť a odchádza od syna aj manžela. Keď sa po návrate proti vôli svojho manžela konečne stretne so synom Seriožom, stretnutie u obidvoch vyvolá silné emócie a Anna si uvedomí, aký ťažký bude život ovplyvnený jej novým postavením v spoločnosti. Opustenosť Karenina využije grófka Lýdia Ivanovna, a on sa odovzdá do jej moci. Nechá sa presvedčiť, aby zakázal Anne stretnutie so Seriožom a jeho kariéra sa pomaly začne rozplývať.

V šiestej časti, ktorá má byť „protikladom dvoch rodinných šťastí“, je detailne popisovaný Levinov život na vidieku a tu sú znovu diskutované jeho politické a sociálne názory a filozofické úvahy. Do protikladu je tak postavené šťastie Levina a Kitty, ktorí čakajú dieťa a žijú spokojne na vidieku, a Anny a Vronského, ktorých

spolužitie má veľa chýb. Časť je vyplnená dlhými popismi Levinovho rodinného života na statku, kde s priateľmi organizuje honby. Nakoniec sa ale kvôli Kittinmu pôrodu vydáva do Moskvy. Tam sú jeho politické názory konfrontované počas volieb. Keď Dolly prišla navštíviť Annu na vidiek, dospeli k názoru, že Annina rodina nefunguje správne. Na rozdiel od čias, keď Anna presvedčala Dolly, aby odpustila manželovi neveru, sa ich názory a postoje zmenili. Anna k svojej novorodenej dcérke Anje nenachádza žiadny milujúci vzťah a prakticky sa o ňu nestará. Navyše Vronskij začína mať pocit, že ho obmedzuje v jeho voľnosti a v pohybe v spoločnosti.

Siedma časť, „smrť a zrodenie“, je vrcholom Anninej tragédie. Levin cíti k novorodenému synovi najprv odpor, no potom si uvedomí, že vďaka nemu môže veriť v budúcnosť. Vronskij chce, aby Anna uzavrela manželstvo s ním a tak odchádzajú do Moskvy, aby sa porozprávali s Kareninom. Ten odmieta rozvod pod nátlakom svojej priateľky Lídie Ivanovnej. Atmosféra medzi Annou a Vronským je dosť napätá a spôsobuje vzájomné nepochopenie, ktoré zatemňuje ich zväzok. Vronskij odchádza navštíviť svoju matku a Anna predpokladá, že ich vzťah je koniec. Čoraz viac hystericky útočí na Vronského, o ktorom je paranoidne presvedčená, že ju prestal milovať a našiel si namiesto nej inú ženu. Telegraficky píše Vronskému prosbu, aby sa čo najskôr vrátil, ale ešte viac ju ziasiahe jeho negatívna odpoveď. Pár minút pred svojím koncom, Anna hovorí: „...tam, rovno do stredu, a potrescem ho a oslobodím sa od všetkých aj od samej seba“ (Tolstoj, 2019, s. 1028) Príbeh vrcholí v scéne, keď Anna skočí pod vlak, aby sa zbavila svojho bremena.

Ôsma časť “nájdenie” je Levinove hľadanie významu života a náboženstva. Nakoniec význam nachádza v rodine a svojom synovi. Pri stretnutí Sergeja Ivanoviča s matkou Vronského mu grófka Vronská rozpráva, ako jej syn po Anninej smrti odcestoval bojovať na Balkán a Karenin sa ujal Anninej a Vronského dcéry Anji. (Tolstoj, 2019)

5.2 Základné stavebné prvky

Hlavnou žánrovou kategóriou tohto diela je najmä psychologický román. Tolstoj analyticky preniká do vnútra svojich postáv a zachytáva pocity človeka svojej doby. Ponára sa do “hlbky duše” a dôkladne vyjdruje všetky pohľady, gestá a citlivosť, kladie veľký dôraz na vnútorné monológy. Veľmi detailne reflektuje všetky myšlienky postáv.

Román Anna Kareninová obsahuje viacero hlbokých vrstiev, čo pramení zo svojej žánrovej špecifickosti. Sú tu prepojené niektoré princípy a prvky, ktoré sú charakteristické pre viacero typov románov.

V prvom rade ide o rodinný román, čo je evidentné už z prvej vety: „Všetky šťastné rodiny sú si podobné, každá nešťastná rodina je nešťastná po svojom.“ (Tolstoj, 2019, str. 5).

Druhou kategóriou je spoločenský román, ktorý analyzuje život ruského spoločenstva v určitom historickom období, autor v ňom zobrazuje rôzne sociálne vrstvy. Ide o obdobie, kedy panuje všeobecná kríza hodnôt, ktorá ovplyvňuje všetky vrstvy spoločnosti. Tieto vrstvy sú tiež v románe celkovo vykreslené - od roľníkov a sedliakov pracujúcich na vidieku, cez moskovskú šľachtu, až po petrohradskú najvyššiu spoločnosť a vládnych úradníkov.

Taktiež si v románe môžeme všimnúť romantické prvky, vášň a lásku, ktoré ho zaraďujú aj medzi romantický román. Charakteristickým znakom tragického románu je tiež tragický osud hlavnej postavy *Anny*, preto ho zaraďujeme aj sem. (Tolstoj, 2019)

Hlavnou témou diela je vidiecke životné prostredie, ktoré je svojou morálnou jednoduchosťou, šťastnejšie ako život plný impulzívnych vášní veľkého sveta, ktorý vedie k tragédii. Avšak, ďalšou veľmi dôležitou témou je láska. Láska v rôznych podobách. Existujú tri nezávislé príbehy: vášnivý, ale nešťastný vzťah *Anny* a *Vronského*, manželstvo bez lásky *Stivu* a *Dolly* a čistá a neporušená láska medzi *Levinom* a *Kitty*.

V príbehu sa objavuje motív smrti v prípade *Anny* (samovražda muža na začiatku a potom jej vlastná samovražda), ako aj v prípade *Levina* (pomalá smrť jeho brata). Okrem toho nájdeme motív cudzoložstva (*Anna* a *Vronskij*, *Stiva* a *Dolly*) a odpustenia (*Karenin* odpúšťa *Anne* a *Vronskému*, *Dolly* odpúšťa *Stivovi* a nakoniec *Anna* svojimi poslednými slovami prosí *Boha*, aby jej odpustil).

V dielach nájdeme odkazy na symbol vlaku, ktorý vždy naznačuje negatívne udalosti. Na začiatku to je samovražda muža: tá slúži ako zasiaté „semienko“ myšlienky, ktorá prichádza do *Anninej* mysli v čase jej vlastnej samovraždy. Potom sa *Anna* zoznami s *Vronským* na nádraží: tu začína ich vzťah, ktorý ju stojí syna, spoločenské postavenie a nakoniec aj život.

V diele existuje dôležitý kontrast spojený s hlavnou témou: zložitá morálka vysokej spoločnosti a bezstarostný život na vidieku. Veľmi dôležité sú aj vnútorné monológy, prostredníctvom ktorých môže čitateľ pochopiť pohnútky postáv. Tieto

monológy nám dávajú veľkú empatiu k nim. Napríklad finálny monológ Anny nás uvádza do jej vnútorného sveta, ktorý je plný zúfalstva a odhodlania. Ukazuje nám, že jej samovražda nie je len klišé, ale jednoduchý a roztržitý pokus o oslobodenie. (Tolstoj, 2019)

5.3 Charakteristika Anny Kareninovej

Anna, celým menom Anna Arkadievna Kareninová, je okrem Levina hlavnou postavou románu. História začína udalosťami v rodine Oblonských, ale čitateľ, ktorý si je vedomý názvom knihy, vie, že sa v príbehu objaví určitá Anna Kareninová, okolo ktorej sa bude organizovať dej. Avšak Anna sa na scéne objavuje až v 18. kapitole prvej časti príbehu, čo čitateľa pri čítaní veľmi vzrušuje a robí Annu záhadnejšou a dôležitejšou.

Ku koncu má čitateľ tendenciu ľutovať Annu alebo ňou dokonca opovrhovať. Láska k Vronskému v nej však prebúda vedomie ľudskej dôstojnosti. Anna si tak uvedomuje svoje právo na šťastie a tento pocit žije v nej: „Som ako hladný človek, ktorému dali najesť... Možno mu je zima a oblečenie má roztrhané a hanbí sa, ale nie je nešťastný" (Tolstoj, 2015, str. 711). Počas románu je čitateľ svedkom morálneho a psychologického rozpadu hlavnej postavy. To je úzko spojené s motívom povinností ženy ako manželky a matky - Anna ohrozuje svoje manželstvo a právo na šťastný manželský život. Zároveň v sebe bojuje medzi rolou matky a milenky. V podstate však nie je isté, ktorá z rolí prevláda. Materská a milenecká láska sú tu na rovnakej úrovni, majú rovnakú hodnotu. Typická situácia, keď Anna vyberá z albumu fotografie svojho syna, to jasne symbolizuje. „Ostala jediná, posledná najlepšia fotografia... Niekoľkokrát chytila rožtek fotografie, ale obrázok sa trhal a ona ho nemohla vybrať. Rezacie nástroje na stole neboli, takže vybrala vedľajšiu fotografiu - bola to fotografia Vronského z Ríma - a použila ju ako fotografiu svojho syna" (Tolstoj, 2015, str. 724). Táto situácia jasne symbolizuje Annu odchádzajúcu od svojho syna k Vronskému..

Dôvody jej tragédie, ktorá nasleduje potom, čo si zvolí Vronského, sú v podstate dva, pričom prvý z nich úzko súvisí práve s chovaním samotnej Anny. Anna sa bojí, že stratí svoje spoločenské postavenie, a preto sa nedokáže plne oddať svojej láske k milencovi. Smrť sa pre ňu stáva jedinou cestou, ako si obnoviť svoju dôstojnosť. Zároveň svojím vzťahom a následným opustením manžela naruší všetky oficiálne

mravy, ktoré síce umožňovali udržiavať "tajný" milostný vzťah, ale odmietali rozvod alebo opustenie manžela alebo manželky. Tolstoj potom túto konvenciu porušuje tým, že ukazuje Annu ako presný opak vtedajších pravidiel - stavia hrdinku omnoho vyššie ako tých, ktorí ňou opovrhujú.

Podľa Rimmon-Kenanovej môžeme Annine kvality rozdeliť na vnútorné vlastnosti a na prvky jej vzhľadu. Prostredníctvom týchto prvkov vzhľadu, sa nám postava približuje o niečo viac, vytvára nám o sebe konkrétnu predstavu. (Rimmon - Kennanová, 2001).

Pri postave Anny sa stretáme s jej vonkajšími vlastnosťami, ktoré nemôže ovplyvniť. Anna bola krásna žena s bujnou postavou, s krásnymi očami, čiernymi vlasmi a bielymi rukami. Bola múdra, inteligentná, vzdelaná a veľmi okúzľujúca s prirodzenou taktickosťou. Anna mala vynikajúci vkus, čo preukázala počas bálu: bola oblečená do čiernych zamatových šiat, ktoré boli hlboko vykrojené a odhalovali jej ramená a krásne ruky. Napriek tomu jej štýl nebol príliš nafúkaný, jej účes bol veľmi jednoduchý a prirodzený. Okolo jej krásneho a pevného krku, mala rad perál. Jej odev je pomerne často opisovaný, vždy veľmi elegantný a moderný. Existujú dva doplnky, ktoré rada nosila. Prvým doplnkom boli mnohé prstene, ktoré môžu mať niekoľko významov: mohlo by to byť vyjadrenie exkluzivity, atribút vysokej spoločenskej triedy alebo tajná výzva proti konvenciám. Možno chcela Anna skryť zásnubný prsteň (z nešťastného manželstva) inými prsteňmi. Z iného hľadiska môže prsteň symbolizovať motív začarovaného kruhu v Anninom živote. Druhou vecou bola červená kabelka, symbol ženskej elegancie. Táto kabelka je veľmi dôležitým detailom na začiatku a na konci príbehu. Na začiatku z nej vytiahla anglický román, ktorý predstavoval jej rastúcu vášeň. Na konci jej táto malá červená kabelka dáva druhú šancu na život, keď sa zachytí za ňu jej ruka a zabráni jej skočiť pod prvý vagón. (Tolstoj, 2019)

Anna nemala veľa priateľiek, ale bola veľmi úctyhodná žena z hľadiska sociálneho postavenia. V spoločnosti bola dosť zdržanlivá, ale hoci sa navonok javila veľmi vyvážene, vnútorne bola veľmi emocionálna, citlivá a túžobná. Potrebovala lásku, vášeň a intenzívne pocity: "chcela žiť". Občas bola Anna dosť labilná, robila scény Vronskému a vzápätí sa hneď ospravedľovala za svoju žiarlivosť. Mohla by pôsobiť dojmom ženy v neurčitom stave, no bola len zmätená svojou ťažkou situáciou vo svete, ktorý bol tak úzko spojený so spoločenskými konvenciami. Avšak v mnohých situáciách sa správala ako rozumná osoba, bola si dobre vedomá sociálnych dôsledkov

rozvodu a cudzoložstva, v plnom vedomí a s varovaním svojho manžela ohľadom ich syna. (Tolstoj, 2019)

5.4 Spoločnosť

Sociálne tlaky zohrávali významnú úlohu v životoch žien v patriarchálnom ruskom spoločenstve 19. storočia, ako vidíme v Tolstého románe *Anna Kareninová*. Väčšina žien bola šťastná akceptovať svoje tradičné úlohy a zostávala pasívna. Avšak odvážne sa snažili vymaniť zo svojich úloh a v procese si postupne uvedomovali márnosť svojich snáh. Tolstoj nám ponúka ženskú protagonistku v Anne, ktorá nemá inú možnosť ako zvoliť si smrť a stať sa obeťou spoločnosti. Tolstojova schopnosť vidieť sociálne triedy v širšom kontexte a náčrty najjemnejších ľudských gést, najmä žien, sa prejavuje v tomto románe najvýraznejšie. Vzpurná Anna sa zrieka sebaúcty, rešpektovateľného manželstva a významného postavenia kvôli vášnivej závislosti, ktorá ponúka nády slobody. Avšak patrí do spoločnosti, kde sociálne zvyky bránia ženskej autonómii. Očakáva sa, že bude úplne závislá na svojom manželovi, že uspokojí a naplní jeho túžby a vášne. Nikoho nezaujímal, či je šťastná alebo nie. Tolstoj veľmi výrazne zobrazuje túto podmienku žien v ruskom spoločenstve koncom 19. storočia prostredníctvom hlavnej protagonistky Anny. (Mukherjee, 1992).

Anna patrí k vyššej buržoázskej spoločnosti. Ako žena je osudom spoločnosti určená na výchovu detí a byť paňou domácnosti. Je viac obeťou kultúry a spoločnosti ako jej mužský protipól a je citlivejšia na sociálne obmedzenia pri jej hľadaní osobného významu. Je najprirodzenejšou zo všetkých mestských postáv v románe, pretože reaguje na svoje emócie. Je vydatá za muža, ktorý je zbavený ľudských citov a správa sa ako stroj. Annin vášnivý charakter nemôže byť nikdy uspokojený takým manželstvom. Jej manžel je hrdý na svoju racionálnu a intelektuálnu povahu. Symbolizuje samotnú byrokraciu, ktorá vládne Rusku zo svojho hlavného sídla v Petrohrade. Jeho inštitucionálny postup nedáva odpoveď na základné životné problémy, ktorým čelí. S. P. Bychkov vo svojej eseji *Sociálne základy Anny Kareniny* hovorí o Kareninovi: „Je typickým príkladom cárskeho byrokrata a podriaďuje všetky svoje emócie, túžby a myšlienky svojej kariére; jeho vášeň pre úspech všetko pohlcuje“ (Bychkov, 1970, s.831). Anna takého muža odmieta a hľadá niekoho, kto by jej lásku vrátil. Je to sila jej vnútorného charakteru, ktorá Anne umožňuje odvrátiť sa od konvenčnej spoločnosti.

Tolstoj nám poskytuje jasný obraz ruskej spoločnosti konca 19. storočia tým, že vykresľuje ľudí prostredníctvom ich správania a nešťastných manželstiev. Ako poukazuje R.P. Blackmur vo svojej eseji *Dialektika inkarnácie: Tolstého Anna Kareninová*, píše: „nešťastné manželstvo je obrazom spoločnosti v pohybe“ (Blackmur, 1986, s.100).

Prvýkrát sa dozvedáme o Anne pri jej príchode do Moskvy, kde spoznáva aj grófa Vronkého. V tomto čase náhla nehoda na stanici, ktorú Anna označuje za „zlé znamenie“ (Tolstoj, 2019, s. 91), jej spôsobuje zimomriavky; táto udalosť predznamenáva jej vlastný osud.

Annu vidíme na plese, kde prostredníctvom pohľadu Kitty sledujeme, ako sa jej Vronskij dostáva pod kožu. Vidí ich tancovať oproti sebe. Na tvári Anny sa objavujú znaky vzrušenia a úspechu. Z hlbokej a silnej vášne, celým svojím bytím ich vzťah smeruje k láske. No rýchlo si uvedomuje zbytočnosť takejto vzťahu, sama je predsa manželkou a matkou. Rozhodne sa opustiť Moskvu, aby sa vyhla Vronskému. Ale náhle sa na ďalšej stanici objaví Vronskij: „Vy predsa viete, že cestujem preto, aby som bol tam, kde ste vy, nemôžem inakšie“ (Tolstoj, 2019, s. 140).

Postupom času Anna stráca zábrany a smutne podlieha Vronského bozkom, pretože "tie bozky sú tým, čo sa hanbou vykúpilo. Áno, a táto jedna ruka, ktorá bude vždy mojou - je rukou môjho spolupáchateľa" (Tolstoj, 2019, s. 202). Vronskému hovorí: "Všetkému je koniec, nemám nič, len teba. Nezabúdaj na to" (Tolstoj, 2019, s. 202). Annina prebudená vášeň postupne mení jej spoločenský život. Uvedomuje si, že jej emocionálne nekompletné bytie ako verná manželka muža, ktorého nemiluje, je v zásade pokrytecké. Ďalším zdrojom podvodu je cudzoložstvo, ktoré je stavom podvodu definovaným spoločnosťou. Ale cudzoložstvo poskytuje jediný spôsob, ako Anna môže vykúpiť svoje falošné manželstvo. S Vronským môže dosiahnuť skutočný milostný vzťah.

Tento konflikt medzi emocionálnou pravdou a formálnou pravdou je základom Anninej tragédie. Keď Karenin poukazuje na spoločenské dôsledky jej správania, Anna sotva dokáže potlačiť úsmev. Spoločenská konvencia je pre ňu nepodstatná v porovnaní s emocionálnymi hodnotami, a jej city ku Kareninovi sú nepodstatné v porovnaní s jej vášňou k Vronskému. Porušila jednu z najmocnejších spoločenských konvencií a Anna odmieta ochranu spoločnosti. (Tolstoj, 2019)

Zatiaľ čo Vronského život beží svojím bežným kurzom so svojimi spoločenskými a vojenskými povinnosťami, jeho vášeň pohlcuje jeho vnútorný život.

Spoločnosť má rôzne reakcie. Mladší muži mu závidia; jeho brat nesúhlasí; jeho matka, keď si myslí, že vzťah v najvyššej spoločnosti je záverečným dotykcom k brilantnému mladému mužovi, nesúhlasí, keď počuje, že Vronskij odmietol dôležitú funkciu, aby zostal v Petrohrade. Medzitým ženy z Anninho okruhu očakávajú zmenu verejnej mienky, predtým než na ňu zaútočia s plnou váhou svojej pohrdavosti: "Už pripravovali hrudky blata, ktoré by na ňu hodili, keď nastane čas" (Tolstoj, 2019, s. 185)

Krátko potom sa Anna rozhodne, že zbytočne skúšala milovať Karenina. Túži ukončiť svoje falošné a hanlivé manželstvo. Tu môžeme vidieť, že je to manžel, kto rozhodne potrebať manželku bez toho, aby sa aspoň trochu snažil vedieť, čo ju k takému činu priviedlo. Cíti, že všetko vo jej duši je dvojité, nárokované protichodnými lojalitami k dvom mužom vo svojom živote. V tomto okamihu dostane od Karenina odkaz s hrozbou, že jej vezme syna, ak bude pokračovať vo svojich nezákonných činoch. Rozhnevaná a frustrovaná si uvedomuje, že nie je dostatočne silná na to, aby unikla takému neznesiteľnému stavu.

Nakoniec opustí svojho syna Seriožu aj s Kareninom a odchádza s Vronským do zahraničia. Spoločnosť pre takúto lásku nemá pochopenie.

Počas času, keď Anna a Vronskij cestujú do zahraničia, sú citliví na reakcie svojich známych. Zisťujú, že väčšina ľudí, ktorých poznajú, sú ohľaduplní voči ich nelegálnemu vzťahu. Napriek ich osobnému šťastiu je Anna ohrozená spomienkami na svoju minulosť aj neistotou svojej budúcnosti.

Vronského povaha závisí od spoločnosti; no musia si veľmi starostlivo vyberať svoj kruh priateľov, pretože v ich situácii by bolo najlepšie, keby boli ďaleko od tlaku mestského prostredia.

Skúška ich vzťahu ešte len príde, keď sa vrátia do mesta, aby vyrovnali účty s minulosťou. Annina láska k svojmu synovi sa stáva intenzívnou a túži ho vidieť, keď príde do Petrohradu. Nie je jej dovolené, aby ho videla; namiesto toho jej povedia, že prítomnosť jeho matky by rozbila jeho ideály.

Rozhodne sa ísť na dobročinné vystúpenie v opere, kde bude celý Petrohrad, aby ju videl. Takže sa rozhodne vyzvať spoločnosť a jej otvorenosť sa stáva sebadeštruktívnou. Na opere sú všetky oči sústredené na ňu. Cíti sa ešte viac ponížená, keď zistí, že madame Kartasova, s ktorou sa predtým poznala, odmieta sedieť pri nej, myslí si, že to je potupa a rozčúlene odchádza.

Tento incident veľmi ovplyvňuje Annu, v očiach spoločnosti je Anna vnímaná ako amorálna žena, a táto myšlienka ju ťažko zaťažuje, čo mení jej vzťah s Vronským.

Postupne Anna a Vronskij nachádzajú svoj vzťah v slepej uličke. Oboja sú podráždení jeden z druhého. Anna cíti, že jeho láska k nej sa ochladzuje. Bez toho, aby diskutovali o svojom probléme, každý sa snaží preukázať, že ten druhý je zlý. Anna si uvedomuje, že stratila svojho syna a teraz stráca aj Vronského. Nemá nikoho iného, na koho by sa mohla obrátiť. Spoločnosť ju už urobila vyvrheľom. S jeho klesajúcou láskou si Anna začína myslieť, že jeho náklonnosť patrí niekomu inému.

Spoločnosť pre ňu nemá miesto. Chce byť matkou svojmu synovi a zároveň milenkou Vronského. Chce tiež mať svoje miesto v spoločnosti, čo je nedosiahnuteľné, ak si nemôže zabezpečiť rozvod od svojho manžela. Keď Anna zistí, že sa jej láska zmenila na nenávisť, jej život sa stáva „hlúpou ilúziou“, a smrť poskytuje jedinú alternatívu. Tak spontánne, ako prijala lásku, si vyberie smrť. Tak sa Anna dramaticky odrezáva od svojej spoločnosti. Blackmur správne komentuje: „Bude silnejšia než spoločnosť, pretože ona je silou spoločnosti, ale len vo svojej smrti na rukách jej spoločnosti“ (Blackmur, 1986, s. 100).

6 FLAUBERTOVA PANI BOVARYOVÁ

V priebehu päťdesiatych rokov 19. storočia sa Gustav Flaubert plne venoval svojmu dielu *Pani Bovaryová*, v originálnom názve *Madame Bovary*, príbehu o mladej žene z nižšej spoločnosti, ktorá je nespokojná so svojím manželstvom. Na svojom prvom diele pracoval viac ako päť rokov (od septembra 1851 do apríla 1856). Tento román najprv vyšiel v časopise *Revue de Paris* v roku 1856 a o rok neskôr bol román vydaný aj knižne, pod titulom *Mravy francúzskeho vidieka*, avšak voči pôvodnému textu bol z veľkej časti skrátený. Počas vydávania knihy bol Flaubert súdne stíhaný za urážku mravnosti a manželstva v častiach románu, ktoré nechal uverejniť v časopise. Žalobca sa snažil preukázať, že román podnecuje cudzoložstvo, je urážkou náboženstva a je veľmi nebezpečný pre mladú generáciu. To sa mu však nepodarilo a jeho tvrdenia nezískali dostatočnú podporu pri preskúmaní rukopisov. Autor teda nebol označený za vinného (Culler, 2007).

„Pani Bovaryová som ja,“ povedal o diele Gustav Flaubert. Tieto jeho slová zhrnul Bohumil Hrabal do predslovu svojho diela *Postřižiny* (Hrabal, 2020, s. 6).

Flaubertova *Pani Bovaryová* je realistický a psychologický prózový román, v ktorom príbeh sa odohráva v 19. storočí vo Francúzsku. Flaubert sa snažil prezentovať

realitu s extrémnou presnosťou. Keďže jeho romány často čerpali inšpiráciu z reálnych udalostí, venoval sa rozsiahlym výskumom, aby nezabudol na žiadne detaily. Napríklad, pred opisovaním otravy Emmy Bovaryovej čítal niekoľko medicínskych štúdií (Lagarde, 2008).

„Spisovateľ môže byť pravdivý len vtedy, keď pozoruje ľudskú dušu objektívne a neprežrádza svoje osobné pocity. Je to typický prístup pre vedcov” (Lagarde, 2008, s. 457- 458)

Flaubert sa snaží byť neviditeľný vo svojom diele, ale napriek jeho úsiliu sa mu nepodarilo vytvoriť dielo, ktoré by bolo úplne objektívne, pretože objektívny román nemôže odrážať žiadne moralizujúce názory, a Flaubert často neváha vyjadriť svoj postoj k buržoázii (Lagarde, 2008).

„Dar s názvom Madame Bovary sa mi konečne ukázal v celej svojej podobe. Dôkladne som sa s ňou zoznámil a môj roztržitý duševný stav ma už neklame. Podobne sa to deje aj v skutočnom živote. Koľkokrát sa vám stalo, že keď sa priblížite k človeku, objaví sa vám inak, a často sa čudujete ako ste nepoznali jeho určitý duchovný rozmer alebo ako ste ho nevideli v iných farbách. S postavami románov to nie je iné. Ich komplexnosť a schopnosť objavovať v nich stále nové rysy je skúškou tvorivej dokonalosti autora. To znamená, že umelcovi sa podarilo vytvoriť fikciu, ktorá je nabitá mnohými realitami” (Miron, 1937, s. 796)

6.1 Dej a interpretácia

Román je rozdelený do troch častí: nudný život na vidieku, Emmine intrigy s Rodolpheom a nakoniec Emmine záležitosti s Léonom a vyvrcholenie všetkých problémov. Román začína retrospektívne, potom je dej chronologický.

Prvá časť tohto diela hovorí o Charlesovi Bovarym, stále tínedžerovi, ktorý sa nedokáže prispôbiť svojej novej škole a je na smiech svojim novým spolužiakom. Po bolestivom štúdiu sa nakoniec stane lekárom. Jeho matka ho však vydáva za starú vdovu, ktorá zomrie krátko po svadbe. Charles sa zamiluje do dcéry jedného zo svojich pacientov, Emmy Rouault, s ktorou sa ožení a spoločne sa usadia v dedine s názvom Tostes. Charles praktizuje medicínu a pracuje ako lekár. Život po boku jeho ženy je pre neho dokonalý. Emma s tým však nesúhlasí, pretože jej život nezodpovedá romantickým knihám, ktoré vždy čítala. Čoskoro sú pozvaní na extravagantný ples v Vaubyessarde u jedného z pacientov, markíza Charlesa d'Andervilliers. Od tej chvíle

Emma sníva o živote podobnom tomuto večeru, o plesoch, luxuse a Paríži. Začne byť stále viac sklamaná z nudného života. Nakoniec zo svojej apatie aj ochorie. Charles sa rozhodne presťahovať, aby zlepšil jej zdravie.

Druhá časť opisuje ich život, keď sa usadia v malej fiktívnej dedine Yonville. Aj keď Emma porodí dcéru Berthe, stále ostáva v depresii a nenachádza v sebe materinskú lásku. Emma stretáva Leona, kancelára notára, s ktorým má podobný názor na život. Udržiavajú platonický a romantický vzťah, až kým Leon neodíde do Paríža študovať právo. Neskôr sa zúčastnia poľnohospodárskej výstavy, kde sa Emma nechá zviest' Rodolphom Boulangerom, bohatým susedom, s ktorým začína viesť vášnivý vzťah. Požičiava si peniaze, aby mu mohla kupovať darčeky a chce s ním odísť do Talianska. Avšak Rodolphe sa začína nudiť z Emminej náklonnosti a náročnosti. Píše jej list, v ktorom opisuje svoju neustálu lásku a vysvetľuje, že nemôžu byť spolu. Rodolphe opúšťa Yonville. Emma opätovne ochorie a začína uvažovať nad samovraždou.

V tretej a poslednej časti sa Charles dostane do finančných ťažkostí. Musí si požičať peniaze na splatenie dlhov, ktoré Emma narobila a taktiež na jej liečbu. Napriek tomu sa rozhodne zobrať Emmu do opery. Tam sa stretne s Leonom. Tentoraz ich láska nie je len platonická. Emma začne chodiť do Rouenu pod zámienkou hodín klavíra a stretáva sa s Leonom. Ich romantický vzťah však nevydrží dlho, začnú sa nudiť a stretávajú sa čoraz menej. Emma sa na úkor svojho zadĺženia snaží nájsť riešenie, aby manžel neodhalil jej výstredné nákupy. Ani Léon, ani Rodolphe, jej posledná nádej, jej nechcú požičať peniaze. Emma v absolútnom zúfalstve ukradne arzén z lekárne, otrávi sa a zomriera. (Flaubert, 2019)

6.2 Základné stavebné prvky

Tento román spadá do niekoľkých žánrových kategórií. Predovšetkým je to realistické dielo, ktoré sa snaží autenticky zobrazit' život a medziľudské vzťahy v spoločnosti 19. storočia. Zároveň je to aj psychologický román, ktorý sa veľmi detailne zaoberá myšlienkami, emóciami a motiváciami postáv.

Dalším významným aspektom tohto románu je jeho sociálne zameranie, pretože kriticky reflektuje spoločenské a morálne normy buržoázneho života tej doby, vo Francúzsku.

Dielo taktiež spadá do naturalistického smeru, ktorý zdôrazňuje vplyv prostredia a sociálnych podmienok na správanie a osudy jednotlivcov.

Príbeh pani Bovaryovej je prepojený s jej romantickými ilúziami a taktiež snahami utiecť z rutiny svojho života do sveta plného vášne a vzrušenia. Tieto romantické motívy, ktoré Flaubert opisuje, hrajú dôležitú rolu v rozvoji deja a osude hlavnej postavy. Tieto motívy toto dielo taktiež zaraďajú k žánru romantického románu.

Posledným žánrom, ku ktorému by sme mohli dielo taktiež zaradiť, je tragický román, o ktorom nás dotvrďuje osud hlavnej protagonistky a teda tragický záver, spáchanú samovraždu, ktorá je kľúčovým aspektom tohto príbehu. (Flaubert, 2019)

Hlavným motívom románu je strata ilúzií idealistickej protagonistky, ktorá je konfrontovaná s tvrdou realitou.

Ďalším dôležitým motívom je kritika buržoázie a ľudského pokrytectva. V príbehu sa objavuje niekoľko motívov. Medzi všeobecné motívy patria láska (predovšetkým medzi Emmou a jej milencami), príroda (lyrické opisy) a smrť (jej samovražda).

Okrem toho sa v príbehu nachádzajú aj menej významné motívy, ako je choroba (pacienti uzdravení Charlesom a postihnutý Hippolyte) alebo stravovanie (postavy v Pani Bovaryovej veľmi veľa jedia; ich správanie samotné odráža ich osobnosti, napríklad nevhodné správanie Charlesa ukazuje nedostatok kultúry). Rovnako si všimneme symboliku okien: Emma sa často pozerá cez okno, ktoré symbolizuje možnosť úniku.

V tomto diele sa vyskytujú aj kontrasty. Príbeh je preniknutý kontrastom medzi vznešenými a hlbokými filozofickými úvahami Emmy (láska, sloboda, zmysel života) a materiálnymi starosťami iných buržoázných postáv (úroda, hnojenie, praktické veci). (Flaubert, 2019)

6.3 Charakteristika Emmy Bovaryovej

Emma Bovaryová je citlivá, romantická, buržoázna hrdinka, ktorá sa neustále snaží oslobodiť zo svojej nezaujímavej existencie a hľadá si život plný fantázie. Odkláňa svoju pozornosť na romantické romány, príbehy o láske, aby uspokojila svoje túžby po cestovaní, dobrodružstve a vášnivých zážitkoch. Tak veľmi sa ponára do imaginárneho sveta, že sa nedokáže prispôbiť realite, a túžby a ilúzie, ktoré ovládali jej život, sa nakoniec zrútiť, keď sa konečne stretne s realitou.

Emmino očakávanie, že manželstvo jej prinesie luxusný život, zlyhá, keď sa vydáva za Charlesa Bovaryho, provinciálneho lekára, od ktorého uteká z nudnej rutiny

otcovho statku. Pre Emmu symbolizoval Charles romantiku, ale neskôr zistí, že je stotožnením všetkého, čo je nudné a bežné. Jeho priemerný život sa pre ňu stáva trápny, ale chýba jej schopnosť z neho uniknúť. Charles nemal žiadne z vlastností, ktoré si Emma želala u svojho manžela: nebol búrlivo vášnivý, jemný a nemal ani záujem o záhady. Navyše jej nerozumel a myslel si, že je šťastná v nudnom, stereotypnom živote v domácnosti. Emma stále "čakala na niečo, že sa stane" (Flaubert, 1998, s. 48), aby unikla zo sivého života, aj keď nemá predstavu, aký bude, "každé ráno, keď sa zobudila, dúfala, že to príde" (Flaubert, 1998, s. 48). Túži po spoločenskom vzostupe, túži uniknúť životu strednej triedy a stať sa súčasťou vyššej spoločnosti. Na úkor tejto túžby míňa peniaze nadmieru v pokuse vytvoriť si prostredie elegancie a jemnosti. Žije v konzervatívnej spoločnosti, kde konformita a domácnosť sú považované za ideálne ženské cnosti na skrytie pred svetom, a pred sebou, svojich aktívnych sexuálnych túžob a intelektuálnych ambícií. Ale v srdci vie, že nepatrí do takého banálneho života, a túži po dobrodružstve, ktoré sa nachádza v sofistikovanom meste ako napríklad Paríž.

Najväčší vplyv na jej život, romantické romány, podnecujú Emmu, aby strávila celý svoj život hľadaním dokonalosti v láske. Emma je tak nespokojná so svojím životom, že podstúpi dve cudzoložné spojenia a tieto krátkodobé úniky z nudného manželstva jej poskytnú romantické blaho, ktoré nikdy nenašla doma. Ale neúspešne hľadá šťastie vo svojom romantickom vzťahu s Rodolphom Boulangerom a Leónom Dupuisom. Rodolphe, ktorý má finančnú moc odvieť Emu z jej nezaujímavého života, ju opustí, a jej ako žene, chýba sila na útek. Najprv sa zdá, že prípad Leona a Emmy je podobný tomu s Rudolphom, obidvaja majú nespokojnosť so životom na vidieku a snívajú o väčších a lepších veciach. Ale Leon, ako muž, má silu naplniť jej sen o presune do mesta, no Emma musí zostať späť s manželom a dieťaťom. Jej otec aj Charles Bovary ju vidia ako kvet príliš krehký, aby sa zanechal zvädnúť na farme, Rodolphe ju zvedol, pretože zosobňuje väčšiu krásu ako jeho súčasná milenka a neskôr, v opere, Leon je zasiahnutý emóciami, keď ju vidí v jej ohromujúcej modrej šati. Pretože jej vzhľad priťahuje mužov, ktorí sa snažia zalievať ju svojou falošnou láskou (Cheriyana, 2016).

Vzhľad hrá dôležitú úlohu pri charakterizácii Emmy. Existujú vnútorné vlastnosti, ktoré môžu postavy ovplyvniť, a vonkajšie vlastnosti, ktoré nemôžu zmeniť. (Rimmom-Kenanová, 2001, s. 77)

Má fyzické rysy evokujúce aristokratickú jemnosť, s bledými rukami a úzkymi zápästiami, hoci ich manžel Charles neocenil. Podľa neho sú však jej oči jej najkrajšou vlastnosťou, : “Zblízka sa mu jej oči zdali väčšie, najmä keď sa prebúdza a niekoľko ráz zdvihla viečka; čierne v tóni a tmavobelasé na svetle, akoby mali niekoľko vrstiev farieb, v hĺbke tmavších, zjasňujúcich sa smerom k lesknúcemu sa povrchu” (Flaubert, 2019, s. 38)

Emma má ružové líca, priamy nos a plné pery, ktoré si zvykla obhrýzať, keď mlčí. Jej tmavohnedé vlasy sú oddelené v strede hlavy a často sú upravené do bohatého drdola: “Často si menila účes: upravila si čínsky účes, mäkké kučery, vrkoče. Urobila si na boku pútec a zakrútila si lasy nadol ako muž” (Flaubert, 2019, s. 136) Zvykne vynaložiť veľkú starostlivosť o svoj vzhľad, dokonca aj jej nechty sú lesklé a dobre upravené. Má vkus v oblečení, často nosí modré hodvábne šaty, niekedy ozdobené volánmi alebo mašľami, ako aj šaty z čerešňového tafetánu alebo čierne šaty. Flaubert používa pri charakterizácii Emmy nielen priame popisy, ako farbu vlasov alebo šiat, ale aj nepriame predstavenia, ukazujúce jej činy a rozhodnutia. (Flaubert, 2019)

Charakter Emmy bol ovplyvnený jej vzdelaním v kláštore, kde dostala komplexné vzdelanie: bola zručná v tanci, geografii, kreslení, tkaní kobercov a hraní na klavíri. Mala pozitívneho a túžobného ducha, niekedy však trpaceho, prechádzajúceho od radosti s naivnými očami po nudu s polozatvorenými viečkami. Tiež bola šikovná v domácnosti. Na rozdiel od okolitých buržoáznych ľudí, Emma bola vzhľadovo, vo svojich túžbach a spôsobe správania nadmerne romantická. Milovala kostol pre jeho kvety, hudbu pre texty, a literatúru pre vášnivé vzrušenie.

Jej charakter sa v priebehu románu vyvíja, a to od mladej, idealistickej ženy plnej snov a túžob po vzrušujúcom živote, ktorá je sklamaná z každodenného stereotypu, až po zúfalú a tragicky zblúdenú osobu, ktorá hľadá šťastie v neúspešných vzťahoch a materiálnych veciach.

Emma je vášnivá s veľkou fantáziou, neustále túži po romantike a dobrodružstvách, ktoré nachádza v literatúre a svojich snoch. Jej sklamanie zo skutočného života vedie k neustálemu hľadaniu ilúzií, ktoré ju odvádzajú od reality a vedú k jej vlastnému zániku. (Flaubert, 2019)

6.4 Spoločnosť

Postava Emmy sa stala symbolom zasnívanej ženy, ktorá nikdy nie je spokojná so svojím životom. Vzdelávanie v kláštore ovplyvňuje Emmin život počas celej doby. Ideály, ktoré si vytvárala počas svojej výchovy v kláštore, sa však v reálnom živote mimo jeho hraníc nerealizujú.

Vzdelanie, ktoré dostala, a jej čítanie romantických románov a dobrodružných kníh majú obrovský vplyv na mladý život Emmy. Flaubert venoval celú kapitolu popisu jej života v kláštore. Vo veku trinásť rokov ju otec poslal do kláštora v meste, aby získala dobré vzdelanie. Na začiatku sa Emma v kláštore nenudí, naopak ju veľmi bavila sponď kedy mala tvár pritisnutú na mriežke a počúvala kňazov šepot a taktiež kázne: „Prirovnania o snúbencovi, manželovi, nebeskom milencovi a večnom manželstve, ktoré sa opakujú v kázniach, prebúdza jej v hĺbke duše nečakané slasti“ (Flaubert, 2019, s. 41). Keď sestry videli mladú Emmu, mysleli, že sa z nej raz stane jedna z nich, ale Emma podľa hla čítaniu románov, ktoré tajne do kláštora prinášala stará žena, ktorá tam občas pracovala. Čítanie tejto "romantickej" literatúry ovplyvňuje jej budúci život, pretože sa porovnáva s postavami románov, ktoré čítala, podľa ktorých by chcela žiť svoj sen, ktorý je neskôr zničený realitou svojej obyčajnej existencie. (Flaubert, 2019)

V porovnaní s Emmínym náboženským vzdelaním, ktoré je typické pre dievčatá zo strednej buržoázie, jej manžel Charles získava verejné a svetské vzdelanie v Rouene, kde navštevuje gymnázium a lekársku fakultu, čo je vzdelanie vyhradené pre chlapcov. Odlišný typ vzdelania a rozdielne povahy postáv Emmy a Charlesa vedú k sporom a nepochopeniu v ich manželstve. Počas celého svojho života Charles nedokáže svoju manželku pochopiť. Zatiaľ čo ona túži po spoločenskom živote, milostných dobrodružstvách a dokonalej láske, Charles od života nevyžaduje veľa, je spokojný s tým, čo má. Jeho manželstvo s Emmou, ktorú miluje úprimne, mu pripadá ako vrchol jeho života. Emma je Charlesova pýcha, zatiaľ čo Emma občas cíti hanbu za svojho manžela, ktorý nie je mužom, o akom čítala v románoch. Emma si uvedomuje svoju zlú voľbu, keď pozoruje správanie iných mužov. Rozdiely medzi nimi spôsobujú problémy a vedú k Emminej nevere. (Flaubert, 2019)

Emmin duchovný odpor voči typickej „ženskej“ úlohe, jej túžba po cestovaní, po zažívaní romantickej lásky a po slobode od konvenčného manželstva sa prejavujú v jej túžbe po synovi. Omdlieva, keď zistí, že porodila dievčatko. Emmina tragédia

spočíva v tom, že nie je slobodná. Vidí svoje otroctvo nielen ako výsledok svojej sociálnej triedy - malého buržoázneho sveta, ako ho určujú niektoré životné formy a predsudky - a jej provinciálneho prostredia - malého sveta, kde možnosti na to, dosiahnuť niečo pozoruhodné sú malé -, ale aj, a možno najdôležitejšie, ako dôsledok toho, že je ženou. (Cheriyán, 2016)

Teraz prináša na svet novú ženu, aby znášala rovnaký osud. Aj keď vie, že žije v mužskom svete, často odmieta tradíciu a túži po tých istých slobodách, aké má muž, predstavuje niekoho, kto túži po moci, ale nemá prostriedky, ako ju získať (Cheriyán, 2016).

Aj keď Emma dostala dobré vzdelanie v kláštore, nemá v úmysle poskytnúť rovnaké vzdelanie svojej dcére Berthe. Ihneď po jej narodení ju odmieta a necháva ju najprv u opatrovateľky. Nedostatok materskej lásky občas spôsobovalo prehnane reakcie Emmy. „Ach, daj mi už pokoj!“ skríkla a odsotila ju laktom. Bertha spadla k bielizníku, narazila na mosadznú ozdobu, roztrála si líce, začala jej tiecť krv..” (Flaubert, 2019, s. 126) Obraz matky opúšťajúcej svoje dieťa vyvoláva pobúrené reakcie v dobe, keď je úloha ženy predovšetkým o starostlivosti o svoje deti a o ich výchovu vo vysokej morálke a náboženstve. (Flaubert, 2019)

Ani s náboženským vzdelaním Emma neplní kritériá ženy v tej dobe, pretože nie je dobrá manželka, ani dobrá matka. S túžbou po láske z románov Emma pácha cudzoložstvo s jej partnermi, Rodolpheom a Léonom, a zadlžuje sa pre nich. Nikto nezaznamená jej zúfalstvo a dokonca aj pokus Emmy o hľadanie rady u farského kňaza neúspešne zlyháva. Cudzoložstvo, ktoré sa stalo jej jediným spôsobom, ako ovplyvňovať svoj osud, ktoré si vyberala namiesto toho, aby bola poslušná sociálnym pravidlám a zvykom, má za následok jej tragický koniec. Počas života nenachádza radosť, a vidí samovraždu ako jediné riešenie. Môžeme považovať Emmin katastrofický koniec za vyvrcholenie nielen jej nerealistických romantických očakávaní, ale aj dusivého prostredia pre ženy vo Francúzsku 19. storočia. (Cheriyán, 2016)

Pani Bovaryová je príkladom toho, kam ľudí môže zaviesť závislosť na romantických predstavách. Román nás chce varovať pred našimi snami, ideálmi a hľadaním šťastia, o ktorých má každý z nás vlastnú, väčšinou veľmi detailnú predstavu. Pri hľadaní šťastia by sme nemali zabúdať na jeho vrtkavosť. Po väčšinu času sme, podobne ako Emma Bovaryová, úplne pohltení absenciou šťastia a snažíme sa nájsť niekoho, na koho zvaliť vinu za naše nešťastie. V Emminom prípade sa vinným v plnom rozsahu stal Charles, jej muž, ktorý prestal spĺňať Emmine požiadavky krátko po

svadbe. Ak by sa na svoju situáciu dokázala pozerat' z iného uhla pohľadu, pochopila by, že na vine nebol jej muž, ale jej predstavy.

Tento prístup k životu, keď sa jedinec poddá myšlienke, ktorá z neho robí niekoho iného a vedie k sebadeštrukcii, je od konca 19. storočia označovaný termínom bovaryzmus. Archetypom tohto spôsobu nazerania človeka na seba samého sa stala hrdinka románu – Emma Bovaryová (Bucur, 2021).

7 KOMPARÁCIA ROMÁNOV

V rôznych literárnych dielach sa objavujú rôzne ženy s rôznymi charakteristikami, čo ukazuje, že otázky týkajúce sa pohlavia a konflikty medzi mužmi a ženami boli otázkou autorov, ktorí mali za cieľ odrážať problém pohlavia tým, že zdôraznili postavenie žien v spoločnosti. Ženy sú niekedy v literárnych dielach vyobrazené ako poslušné, niekedy ako rebelujúce postavy. Preto sociálne podmienky a kultúrne normy zohrávajú veľmi dôležitú úlohu pri vyobrazení ženských postáv v literatúre. V tomto zmysle je v dielach Tolstého *Anny Kareniny* a Flaubertovej *Pani Bovaryovej* dôraz kladený nielen na konflikty medzi ženami a mužmi, ale aj medzi ženami a spoločenskými normami, ktoré obmedzujú životy žien, metaforicky ich obmedzujú a bránia im preukázaniu ich identity. Okrem toho sú v týchto realistických dielach ženské protagonistky zapojené do cudzoložstva, čo spôsobuje, že spolu s problémami spoločnosti zažívajú aj psychologické problémy (Köseoğlu, 2016).

V dôsledku toho porovnáваме charakteristiky týchto ženských protagonistiek v 19. storočí v Rusku a Francúzsku aby sa identifikoval vplyv spoločenského tlaku na tieto ženské postavy, ktoré spáchajú samovraždu na konci týchto románov, a aby sa uznala deštruktívna povaha patriarchálnych noriem na ženy v rôznych prostrediach.

Anna Kareninová je charakterizovaná ako sofistikovaná a kultivovaná žena, ktorá túži po vášni a slobode od spoločenských obmedzení. Jej vzťah s Vronským je výrazom jej túžby po plnom živote a autenticite, kým Emma Bovary je nesmierne idealistická a túži po romantickom dobrodružstve a luxuse, ktoré si idealizuje z románov. Jej nešťastné manželstvo s Charlesom, a materialistickosť ju privádza k hľadaniu úniku vo vzťahoch s inými mužmi.

Zatiaľ čo Tolstého dielo má viac ako tisíc strán a 8 častí, s rôznym počtom kapitol, Flaubertova Pani Bovaryová sa zmestila "len" do okolo tristo strán. Dielo je rozdelené do troch častí. Každá časť má deväť až pätnásť kapitol. Na rozdiel od Tolstého, Flaubert použil tesný prechod medzi kapitolami, čo znamená, že dej kapitol sa

navzájom prelína. Z toho môžeme usúdiť, že kniha má len jednu líniu, a to hlavnú, týkajúcu sa Emy a ľudí ovplyvňujúcich jej život.

7.1 Sociálne a ekonomické podmienky

Anna sa na rozdiel od Emmy, nachádza v prostredí, kde sa stretávajú vzdelaní a ambiciózni muži, priatelia jej uznávaného a dobre vzdelaného manžela, a má tiež príležitosť zapojiť sa do spoločnosti, navštevovať plesy a luxusné večierky. V tomto zmysle, ako zdôrazňuje Durey: „Tolstoj, hoci pochádza z urodzeného stavu, z aristokratickej rodiny, nezobrazuje život vysokej spoločnosti ako ideál” (Durey, 1993). V tomto zmysle vytvára obraz Anny ako ženy, ktorá sa necíti v tomto umelom prostredí pohodlne. Preto zatiaľ čo Anna nemá pohodlné postavenie medzi elitou, Emma túži po takomto životnom štýle. V tomto zmysle nemôže uniknúť svojim obmedzeniam. Spokojnosť jej muža Charlesa s jeho skromným životným štýlom a šťastie sú pre ňu nezlúčiteľné. Preto zažíva metaforické väzenie v manželstve, ktorého sa nemôže zbaviť a necíti sa nepríjemne vo svojich romantických vzťahoch s inými mužmi, pretože všetko na jej manželovi ju iritovalo. Jeho tvár, jeho oblečenie, celá jeho osoba a jeho existencia. Pani Bovaryová nie je príbehom, ktorý by varoval ženy pred následkami nevery, ale je to román, ktorý odhaľuje spoločenskú panorámu 19. storočia vo Francúzsku a vplyv spoločenského tlaku na ženy v tejto spoločnosti (Köseoğlu, 2016).

Anna dospieva k realizácii, že ju už jej milenec Vronskij nemiluje. Zvlášť po ich úteku je možné rozpoznať Vronského nedostatok lásky k Anne, pretože mu chýba slobodný život. Avšak to, že Anna sa nachádza v cudzoložstve vedúcom k jej zániku, neznamená, že by sa autor usiloval potrestať ju, ale môže to byť považované za odraz neodškriepiteľného deštruktívneho vplyvu patriarchálnych a spoločenských noriem na ženy v tej dobe.

Na rozdiel od Anny je zobrazenie Emmy v Pani Bovaryovej odlišné z hľadiska jej psychologických problémov. Hoci túži po láske a je posednutá vášňou, zároveň má aj niektoré materiálne obavy: „žiadosť tela, túžba po peniazoch a melanchólia vášne, všetko sa zlialo do jedného utrpenia a namiesto toho, aby sa od toho odvrátila, pridržiava sa toho viac, poháňajúc sa k bolesti“ (Flaubert, 1998, s. 83). Táto posadnutosť a ľahostajnosť jej manžela ju vedú k cudzoložstvu, ako aj sama podotkla: „Pre koho teda bola cudná? Nebolo to pre neho [svojho manžela], prekážku všetkého šťastia, príčinu všetkých trápení? “ (Flaubert, 1998, s. 83). Na rozdiel od Anny si

nevyberá neľútostný vzťah len kvôli láske a emóciám. Ale preto, že aj jej psychologické problémy v dôsledku jej túžob po bohatstve a luxuse, ju vedú k cudzoložstvu. (Köseoğlu, 2016)

7.2 Portrét manžela a motív samovraždy

Portrét manželov v týchto dvoch románoch, hoci príbeh ženských protagonistiek je v týchto dielach v popredí, reakcie ich manželov na ich cudzoložný stav možno definovať ako veľmi pôsobivé. Keď vezmeme do úvahy postavenie ich manželov, je zrejmé, že zatiaľ čo Karenin dokazuje svoju moc nad Annou tým, že jej neumožňuje vidieť svojho syna, manžel Emmy, Charles, je zobrazený ako naivná postava, ktorá si nie je vedomá vzťahov svojej manželky s niekoľkými mužmi.

Ako je pozorované v týchto rôznych dielach, zameranie nie je na manželov, ale na manželky, ktoré sa snažia prelomiť spoločenské a psychologické bariéry pred nimi a dosiahnuť lásku a slobodu. V tomto zmysle autori týchto románov vykresľujú aj charakteristiky mužských postáv a ich postojov k svojim manželkám, aby zdôraznili problémové otázky v manželských inštitúciách v týchto obdobiach.

Ničivosť manželstva bez lásky: Samovražda ženských protagonistiek. (Köseoğlu, 2016)

Keď venujeme pozornosť následkom cudzoložstva v týchto dvoch románoch, obidve končia samovraždou cudzoložných žien kvôli ich bezmocnosti, úzkosti a zúfalstvu.

Z tohto hľadiska by bolo vhodné zdôrazniť, že nielen scéna smrti vo Flaubertovom románe, ale aj tá v diele Tolstého, demonštrujú ničivé účinky manželstva bez lásky, ktoré sú sprevádzané smrťou, a odhaľujú utrpenie žien v rôznych komunitách kvôli morálnym konfliktom a spoločenskému predsudku. Je teda zrejmé, že manželstvo, ktoré nie je založené na láske, konflikty medzi manželmi a manželkami, spolu s bojmi týchto žien so spoločnosťou, vedú len k zničeniu týchto ženských protagonistiek.

Je zrejmé, že tieto ženské postavy v rôznych prostrediach s podobnými problémami zažívajú katastrofu na konci týchto románov z oboch literatúr z rôznych krajín, a preto ich rozhodnutie spáchať samovraždu je spojené s ich cudzoložnými záležitosťami, ktoré väznia ich sociálny život a obmedzujú ich slobodu. Týmto spôsobom, jediným spôsobom, ako uniknúť zo spoločenského a psychologického väzenia pre tieto ženské protagonistky, je ukončiť svoje životy, takže autori nekritizujú tieto ženy, ale okolnosti, ktoré ich vedú k takejto forme zániku. (Köseoğlu, 2016)

ZÁVER

Cieľom bakalárskej práce bolo nie len predstaviť hlavné protagonistky románov Anna Kareninová a Emma Bovaryová, ale taktiež oboznámiť s okolnosťami, ktoré priviedli autorov týchto diel k inšpirácii. Skutočnosť, že sa ženy stali obeťami spoločenského tlaku, bola v krajinách známa a odvaha autorov sa k podobným témam vyjadriť, priniesla do sveta klenoty literárnej klasiky.

Hlavné hrdinky románov boli potlačované spoločnosťou, ktorú ovládali mužské zákony, naozaj zriedka nachádzali slobodu vo svojom živote. Zákon, zvyk a tradícia definovali ženy ako dcéry, manželky a matky. Väčšina žien akceptovala svoje pasívne úlohy. Iné možnosti sa začali ponúkať ženám až v druhej polovici devätnásteho storočia. Avšak tradičné očakávania zostali dlho nezmenené a pre ženu bolo potrebné veľké odhodlanie a odvaha, aby vyšla z "väzenia" svojej rodinnej sféry. Na začiatku devätnásteho storočia, v akomkoľvek kúte sveta, či už v Rusku alebo vo Francúzsku, nachádzame ženy utláčané spoločenským tlakom. Z miliónov mala len malá časť odvahu vzbúriť sa a tak sa stali obeťami spoločnosti. Aj na konci devätnásteho storočia sa niektoré, ako napríklad Anna, hlavná postava románu *Anna Kareninová* (1876) od Leva Tolstého, pokúsili prekročiť svoje hranice a pritom očakávali, že budú mať miesto v spoločnosti. Iné ženy, ako napríklad Emma, protagonistka románu *Pani Bovaryová* (1857) od Gustava Flauberta, sa vzopreli obmedzeniam spoločnosti a snažili sa dosiahnuť svoju nezávislosť. Niektoré z nich nezvládli psychický tlak a rozhodli sa siahnuť si na život.

V prvej kapitole sme pomocou metódy syntézy zisťovali súvislosti a prepojenie medzi faktami v skúmanej oblasti a tak sme zhrnuli dôležité informácie a údaje charakteristické pre toto časové obdobie. Pomocou odbornej literatúry sme predstavili históriu literárneho obdobia v 19. storočí a taktiež realizmu v Rusku, Francúzsku a Európe v tej dobe. Pomocou metódy syntézy sme v druhej a tretej kapitole opísali život a dielo autorov, Leva Nikolajeviča Tolstého a Gustava Flauberta, a predstavili sme ich literárnu tvorbu.

Metódou analýzy sa nám podarilo spracovať kapitolu štvrtú, v ktorej sme analyzovali epický žánr akým je román. Román sme definovali ako žánr a taktiež sme predstavili jeho historický vývoj. Predstavili sme jeho tematickú rozmanitosť a taktiež sme uviedli niekoľko autorov, ktorí týmto žánrom písali svoje diela. Definovali sme

taktiež žánrové podskupiny akými bol spoločenský a sociálno-psychologický román, čo bolo dôležité aj pre našu ďalšiu analýzu literárnych diel.

Piatu a šiestu kapitolu sme spracovali pomocou metódy analýzy. Metóda analýzy literárneho alebo umeleckého diela je systematický prístup k rozboru a interpretácii rôznych prvkov diela s cieľom pochopiť jeho význam, štruktúru a dopad na čitateľa. Identifikáciou základných prvkov diela sme opísali žáner, tému a motív, v celkovej štruktúre sme analyzovali dej a hlavné postavy diel, na ktoré bola naša analýza prednostne zameraná, príbeh románov sme taktiež interpretovali a všetky faktory kriticky zhodnotili.

Pomocou metódy komparácie sme pristupovali k poslednej a to siedmej kapitole. Analytickým prístupom sme sa zamerali na porovnanie diel Anny Kareninovej a Pani Bovaryovej a ich hlavných protagonistiek. Komparáciou sme sa dopracovali k vzájomným a odlišným vzťahom medzi nimi. Predmetom komparácie bola forma románov, životné osudy Anny a Emmy, sociálne a ekonomické podmienky, ktoré ovplyvňovali tieto protagonistky, portréty manželov a taktiež ich životné osudy. Kriticky sme zhodnotili ich postavenie v spoločnosti a dopad sociálneho tlaku na ich životy. Vďaka metóde komparácie sme sa dopracovali k záveru, že vykreslenie týchto dvoch ženských postáv, Anny a Emmy, pochádzajúcich z rôznych spoločenských tried, dokazuje, že autori zdôrazňujú neodškriepiteľný vplyv spoločenského tlaku na ženy a ich úzkosť v ruských a francúzskych komunitách, aby odrazili útlak žien v mužmi ovládaných spoločnostiach a ich konflikty s mužmi a spoločenskými normami v 19. storočí. Tolstoj aj Flaubert sa snažili zobrazit' ženskú neveru ako dôsledok vzopretia sa spoločenským normám. Ich tragická smrť bola dôležitým aspektom, ktorý poukazoval na bezradnosť a zúfalosť žien, ktoré sa nevedeli vymaniť z ťažkej situácie iným spôsobom, než samovraždou.

Rozhodnutie akceptovať alebo ignorovať spoločenské normy závisí od mnohých faktorov, ako sú hodnoty jednotlivca, konkrétna situácia a následky jeho rozhodnutí. Je niekoľko aspektov, ktoré je dobré zvážiť ako: hodnoty a presvedčenia, dôsledky, zmena a reforma, individuálna sloboda a autenticita a taktiež etické zvažovanie. Je dôležité mať na pamäti, že vo väčšine prípadov nie je situácia čierna alebo biela a je potrebné vyvážiť rôzne faktory pred prijatím rozhodnutia. Niektoré spoločenské normy môžu byť užitočné a dôležité pre fungovanie spoločnosti, zatiaľ čo iné môžu byť neprávom diskriminujúce alebo obmedzujúce. Osobné hodnoty, kontext a dôsledky rozhodnutia by

mali byť dôležitými faktormi pri zvažovaní, či akceptovať alebo ignorovať spoločenské normy.

V prípade postáv Anny a Emmy bolo rozhodnutie jednoznačné a to malo za následok ich tragický osud.

Pri spracovaní uvedenej témy sme pracovali so zdrojmi uvedenými v zozname použitej literatúry. Pracovali sme s informáciami z rôznych zdrojov, z vedeckých aj literárnych článkov, elektronických monografií, monografií a pod. Všetky uvedené informácie v bakalárskej práci, ktoré boli citované alebo parafrázované, sú označené príslušným zdrojovým odkazom.

Táto bakalárska práca môže byť prínosná v rôznych kontextoch a oblastiach. Práca sa dá využiť v akademickom prostredí pri písaní článkov, pri ďalšom štúdiu, taktiež pri prednáškach alebo seminároch. Prácu môžu využiť rôzne vzdelávacie inštitúcie ako učebný materiál, alebo pre rôzne školské projekty. Môže byť ďalej prínosná v oblasti literárnej kritiky a publicistiky, pre literárne recenzie, blogy a online platformy. Kultúrne inštitúcie môžu prácu použiť pri diskusiách alebo výstavách, rovnako ako vydavateľstvá, môžu prácu využiť pri svojej editorskej alebo propagačnej práci. Nakoniec je práca veľkým prínosom pre osobný a profesionálny rozvoj v prípade kariérneho rastu v literárnej oblasti, alebo pri rozvoji kritického a analytického myslenia.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Knížné zdroje

1. BROOME, Peter. CHESTERS, Graham. *An Anthology of Modern French Poetry (1850-1950)*. Cambridge: Cambridge University Press, 1976. 228 s. ISBN 978-0521209298
2. BYCHKOV, S. P. The Social Bases of Anna Karenina. In: GIBIAN, G, editor. *Anna Karenina / Leo Tolstoy. The Maude translation, backgrounds and sources, essays in criticism*. New York : W. W. Norton, 1970. 920 s. ISBN 0393042774
3. DUREY, Jill F. *Realism and Narrative Modality: The Hero and Heroine in Eliot, Tolstoy and Flaubert*. Tübingen: Narr, 1993. 225 s. ISBN 382335003X
4. ELIÁŠ, Anton. *Ruská literatúra 18. - 21. storočia*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 2020. 233 s. ISBN 9788022418133
5. FLAUBERT, Gustave. *Madame Bovary*. Hertfordshire: Wordsworth editions, 1998. 304 s. ISBN 9781853260780
6. FLAUBERT, Gustave. *Pani Bovaryová, November, Bláznove pamäti*. Bratislava: Tatran, 1989, 417 s. ISBN 80-222-0104-9
7. FLAUBERT, Gustave. *Pani Bovaryová*. Bratislava: Slovart, 2019. 382 s. ISBN 978-80-556-1499-1
8. GREENBLATT, Stephen. *The Norton Anthology of English Literature*. Druhé vydanie. New York and London: W. W. Norton & Company, 2012. 3184 s. Edícia č.9. ISBN 978-0393912487
9. HARPÁŇ, Michal. *Teória Literatúry*. Bratislava: LB-Story, 2009. 283 s. ISBN 978-80-85684-69-8
10. KAUFMAN, Andrew D. *Understanding Tolstoy*. Columbus: The Ohio State University Press, 2011. 322 s. ISBN 978-0-8142-1164-9
11. LAGARDE André. *Francoúzká literatúra 19. stol.* Praha: Garamond, 2008. 580 s. ISBN 978-80-7407-026-6
12. LUKÁCS, Georg. *The Theory of The Novel*. Cambridge: MIT Press, 1974. 160 s. ISBN 9780262620277
13. NEŠPOR, Pavel. *L. N. Tolstoj*. Praha: Orbis, 1971. 196 s.
14. PAROLEK, Radegast, HONZÍK, Jiří. *Ruská klasická literatúra*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1977. 633 s.

15. POPOFF, Alexandra. *Sophia Tolstoy*. New York: Free Press, 2010. 368 s. ISBN 9781416597599
16. RIMMON-KENANOVÁ, Shlomith. *Poetika vyprávění*. Brno : Host, 2001. 176 s. ISBN 80-7294-004-X
17. ROLLAND, Romain. *Život Beethovenův, život Michelangelův, život Tolstého*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957, 445 s. (S.242)
18. SOROKIN, Boris. *Tolstoy in Prerevolutionary Russian Criticism*. Ohio: The Ohio State University Press, 1979, 328 s. ISBN 0-8142-0295-0
19. TOLSTOJ, Lev N. *Anna Karenina*. Praha: Dobrovský s.r.o, 2015. 917 s. ISBN 978-80-7390-114-1
20. TOLSTOJ, Lev N. *Anna Kareninová*. Bratislava: Slovart, 2019. 1096 s. ISBN 978-80-556-4045-7
21. ZÁHRADKA, Miroslav. *Ruská literatura XIX. Století v kontextu evropských literatur*. Olomouc: Periplum, 2005. 279 s. ISBN 8086624250

Internetové zdroje

1. ANDREYEVA, V.G. Реализм и эпический роман в русской литературе второй половины XIX века. In: *Известия Самарского научного центра Российской академии наук* [online]. Самара: Федеральное государственное бюджетное учреждение науки Самарский научный центр Российской академии наук, 2014, roč. 16, s. 378-385. [cit. 2024-3-18]. ISSN: 2413-9645. Dostupné na: <file:///C:/Users/a/Downloads/realizm-i-epicheskiy-roman-v-russkoy-literature-vtoroy-poloviny-xix-veka.pdf>
2. BLACKMUR, Richard P. Anna Karenina: The Dialectic of Incarnation. In: *The Slavonic Review* [online]. New York: Kenyon College, 1950, roč. 12, č. 3, s. 433-456 [cit. 2024-4-3]. ISSN: 14717816. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/4333161>
3. BLOOM, Harold. *The western canon: The books and school of the ages* [online]. Boston: Houghton Mifflin Harcourt, 2014. [cit. 2024-4-10] 560 s. ISBN 978-0-547-54648-3. Dostupné na: https://books.google.sk/books?hl=sk&lr=&id=bLDqDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT4&dq=bloom+the+western+canon&ots=4I6zaU3UAA&sig=VPJzBimsbU1C93N_

wqZfZMbAfLY&redir_esc=y#v=onepage&q=bloom%20the%20western%20canon
&f=false

4. BUCUR, Bianca M. The concept of bovarism illustrated by a postmodern prototype. In: *Swedish Journal Of Romanian Studies* [online]. Lund: Lund University, Centre for Languages and Literature, 2021, roč. 4, č. 1, s. 75-86 [cit. 2024-4-15]. ISSN: 2003-0924. Dostupné na: file:///C:/Users/a/Downloads/The_concept_of_bovarism_illustrated_by_a_postmoder.pdf
5. CHERIYAN, Aswathy. Powerlessness of women: A study of Madame Bovary, Anna Karenina, and the Awakening. In: *Research Journal of English Language and Literature* [online]. Guntur: KY Publications, 2016, roč. 4, č. 4, s. 653-659 [cit. 2024-4-15]. ISSN: 2321 – 3108. Dostupné na: <http://rjelal.com/4.4.16c/653-659%20ASWATHY%20CHERIYAN.pdf>
6. CHRISTIAN, Reginald F. *Tolstoy: a critical introduction* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 1969. [cit. 2024-4-9] 285 s. ISBN 978-0521095853 Dostupné na: https://books.google.sk/books?hl=sk&lr=&id=5Oo3AAAAIAAJ&oi=fnd&pg=PA1&dq=christian+critical+introduction&ots=34bCpnLbdU&sig=w-o0hg2xQsef84sjRHIB8G0i9-8&redir_esc=y#v=onepage&q=christian%20critical%20introduction&f=false
7. CULLER, Johnathan D. The Realism of Madame Bovary. In: *Modern Language Notes* [online]. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2007, roč. 122, č. 4, 683-696 s. [cit. 2024-4-10]. ISSN: 00267910. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/Jonathan-Culler/publication/298860350_The_realism_of_%27Madame_Bovary%27Flaubert/links/5c894eb845851564fad8735/The-realism-of-Madame-BovaryFlaubert.pdf
8. DANIŠ, Miroslav. M. Baluďanský a M. M. Speranský. Reformy a liberalizmus v Rusku v prvej polovici 19. storočia. In: *Занад-Восток* [online]. Joškar-Ola: Марийский государственный университет, 2012, roč. 4, č. 5, s. 152-161 [cit. 2024-3-5]. ISSN: 2227-6874. Dostupné na: <file:///C:/Users/a/Downloads/m-baluďansk-a-m-m-speransk-reformy-a-liberalizmus-v-rusku-v-prvej-polovici-19-storo-ia.pdf>
9. FORSTER, Edward M. *Aspects of the Novel* [online]. New York: Harcourt, Brace and Company, 1927. 250 s. [cit. 2024-4-12]. Dostupné na:

<https://ia903201.us.archive.org/24/items/aspectsofnovel0000fors/aspectsofnovel0000fors.pdf>

10. HEAD, Dominic. *The Cambridge introduction to modern British fiction, 1950-2000* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2002 [cit. 2024-3-7]. Dostupné na: https://books.google.sk/books?hl=sk&lr=&id=26AgoZ4TiGkC&oi=fnd&pg=PP10&dq=The+Cambridge+Introduction+to+Modern+British+Fiction,+1950-2000.&ots=m8lizK8lUb&sig=dRiHqEmbI2SSetcBowzFBrjar5I&redir_esc=y#v=onepage&q=The%20Cambridge%20Introduction%20to%20Modern%20British%20Fiction%2C%201950-2000.&f=false
11. HOBBSAWM, Eric. *The Age of Revolution: 1789-1848* [online]. London: Orion Publishing Group Ltd, 1962 [cit. 2024-3-6]. ISBN 978 0 2978 6530 8. Dostupné na: https://books.google.sk/books?hl=sk&lr=&id=aaOyLRezgKgC&oi=fnd&pg=PT4&dq=hobsbawm+the+age+of+revolution&ots=_sO1YcXfn0&sig=aKi3_ZNjz6wjRU9vRlPvgUS-XCA&redir_esc=y#v=onepage&q=hobsbawm%20the%20age%20of%20revolution&f=false
12. HRABAL, Bohumil. *Postřižiny* [online]. Praha: Městská knihovna v Praze, 2020. [cit. 2024-4-10]. 98 s. ISBN 978-80-274-0474-2. Dostupné na: <https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/51/80/10/postriziny.pdf>
13. HUNT, Peter. *Understanding childrens literature* [online]. Druhé vydanie. London and New York: British Library Cataloguing in Publication Data, 2005 [cit. 2024-3-6]. ISBN 0-203-21746-2. Dostupné na: https://books.google.sk/books?hl=sk&lr=&id=XD8d8U7SqDwC&oi=fnd&pg=PA212&dq=Glossary+terms+are+indicated+by+italic+page+numbers&ots=H6TJfobE36&sig=veOT2OotW0Q1qz-7beCCxfOzYt8&redir_esc=y#v=onepage&q=Glossary%20terms%20are%20indicated%20by%20italic%20page%20numbers&f=false
14. HUTCHEON, Linda. *The Politics of Postmodernism* [online]. Druhé vydanie. London and New York: Routledge, 2002. [cit. 2024-5-9]. ISBN 0-203-42605-3 Dostupné na: https://books.google.sk/books?id=hiWDAgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=sk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

15. KÖSEĞLU, Berna. The portrayal of the female protagonists in Anna Karenina, Madame Bovary and Aşk-ı Memnu (Forbidden Love). In: *Humanities and Social Sciences Review* [online]. Turecko: Rajni Dwivedi for Maya Global Education Society, 2016, roč. 6, č. 1, s. 435-444 [cit. 2024-5-3]. ISSN: 2165-6258. Dostupné na: <https://universitypublications.net/hssr/0601/pdf/V6Z461.pdf>
16. MIRON, Dan. Gustave Flaubert,,„Madame Bovary”. In: *Însemnări ieşene* [online]. Iaşi: Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu" Iaşi, 1937, roč. 2, č. 9, 796-797 [cit. 2024-4-15]. ISSN:1221-3241. Dostupné na: <https://dspace.bcu-iasi.ro/bitstream/handle/123456789/49626/Gustave%20Flaubert,%20'Madame%20Bovary',%20Insemnari%20iesene,%20An.2,%20Nr.9,%201937,%20p.796-767.pdf?sequence=1>
17. MIRSKY, Dimitri S. The Decembrists. In: *The Slavonic Review* [online]. New York: Modern Humanities Research Association and University College London, School of Slavonic and East European Studies, 1925, roč. 4, č.11,s. 400-404 [cit. 2024-3-16]. ISSN: 14717816. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/4201971>
18. MUKHERJEE, Sanjukta. *Women as Victims of society in Anna Karenina and The Awakening* [dizertačná práca]. Školiteľ Martha E. Cook, Ph.D. Virgínia: Longwood University. Dostupné na: <https://digitalcommons.longwood.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1350&context=etd>
19. PROSKURINA, Yu. M. Своеобразие русского реализма середины XIX века. In: *Вестник Удмуртского университета* [online]. Россия: Уральский государственный педагогический университет, 2013, roč. 4, s. 17-24 [cit. 2024-3-16]. ISSN: 2413-2454. Dostupné na: <file:///C:/Users/a/Downloads/svoeobrazie-russkogo-realizma-serediny-xix-veka.pdf>
20. RUMYANTSEVA, N. M., V. MATVEENKO, L. TRETIYAKOVA a Y. YUROVA. State Reforms in the Field of Education in Russia. In: *Journal of History Culture and Art Research* [online]. Turkey: Karabuk University, 2018, roč. 7, č.1, s. 46-54 [cit. 2024-3-5]. ISSN: 2147-0626. Dostupné na: <http://kutaksam.karabuk.edu.tr/index.php/ilk/article/view/1440/1019>
21. TARANENKOVÁ, Ivana.„Vzdorujúce čítanie“ literatúry 19. storočia. In: *Slovenská Literatúra: revue pre literárnu vedu* [online]. Bratislava: SAV, 2021, roč. 68, č. 6, s. 661-670 [cit. 2024-3-5]. ISSN: 1335-4418. Dostupné na: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/75449310/11112031slov_lit_06-21-07-

libre.pdf?1638338421=&response-content-
disposition=inline%3B+filename%3DVzdorujuce_citanie_literatury_19_storoc.pdf
&Expires=1715851314&Signature=eJVCyq2FXJPO22~vii1VHqkxAS3kw7s3ZX1
v0fLoSPL2E1OI6myBdNB4yrUUfxhGrB7VyAKb0PcAuJuCwceJp1rsgGdze0Poiy
tinA2Qe1HdbaB0Gdr7Y2Ndn4wKuag6TpMcuL2w-
lv9N1Y6~v6lRgLkRVpzEhNVR7iNg34QYZ5ItEkH8U~8gErLPXwLA4rW-
pAj7IP~QMkFwaQ1pLPLpJPwlmOk2M4A99akWOOcE0dVSTSsW-
rnQWe~CKiWpLdlqwEBq01JFvyy07EYxYQ--
KpYZgJ0xNutPkUYWJHvQlnpZs1dp~CAYIYII4rreAxhbr0hDaMskXrUjSu7A-
lBFw__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA

22. VACEK, Jaroslav. Gustave Flaubert a „Bovarysmus“. in: *Česká a Slovenská Psychiatrie* [online]. Praha: Česká lékařská společnost J. E. Purkyně, 2010, roč. 106, č.4, s. 254-258 [cit. 2024-3-16]. ISSN: 1212-0383. Dostupné na: http://www.cspychiatr.eu/dwnld/CSP_2010_4_254_258.pdf